

LASTEN JA NUORTEN TAIDEKESKUKSEN SÄÄTIÖ

**SELVITYS LASTEN JA NUORTEN
VISUAALISEN KULTTUURIN TOIMIJOIDEN
KANSAINVÄLISESTÄ TOIMINNASTA SUOMESSA**

**LASTEN JA NUORTEN
TAIDEKESKUS**
www.artcentre.fi

Abstrakti

Tämä selvitys kartoittaa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin kansainvälistä toimintaa Suomessa. Selvitys liittyy opetus- ja kulttuuriministeriön ja Hyvinkään kaupungin ylläpitämän Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiön strategiseen tehtävään toimia kansainvälisten taidekasvatushankkeiden asiantuntijaorganisaationa Suomessa. Selvityksen pohjalta on tarkoitus määritellä Lasten ja nuorten taidekeskuksen kansainvälisen toiminnan kehittämistarpeita ja sitä, millaiselle asiantuntijaorganisaatiolle olisi tarvetta. Selvitys toteutettiin kesän ja syksyn 2014 aikana.

Työn tavoitteena oli selvittää kuinka laajasti kansainvälisiä hankkeita ja projekteja lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla Suomessa tehdään; millaisia hankkeita on tehty, on meneillään ja suunnitteilla; minkä tahojen kanssa hankkeita toteutetaan; miten hankkeita rahoitetaan; sekä millaista tukea kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyöhön on jo olemassa ja missä sitä on sekä millaista tukea kaivataan.

Tietoa selvityksessä kerättiin kahdella kyselyllä, jotka lähetettiin käytännön työtä tekeville organisaatioille. Kohderyhmänä olivat lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskukset sekä taiteen perusopetusta ja muuta vapaa-ajan taideopetusta antavat organisaatiot. Kyselyt toteutettiin sähköisessä muodossa Webropol-ohjelmalla. Toiseksi tietoa hankittiin hankkeita rahoittavilta tai rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta tiedustelemalla sähköpostitse, haastatteleamalla sekä kokoamalla tietoa organisaatioiden verkkosivuilta.

Kyselyistä ensimmäinen oli laaja 164 henkilölle osoitettu kysely. Vastauksia saatiin 43 eli vastausprosentti oli vain 26,2. Vastaajista 70 % ei ollut toteuttanut kansainvälisiä hankkeita. Näin ollen kyselyn avulla ei saatu kovin kattavaa tietoa toteutetuista kansainvälisistä hankkeista ja yhteistyöstä. Kuitenkin koska vastaavaa selvitystä ei aikaisemmin ole tehty, kyselyn tulokset ovat niukkuudessaankin tarpeellisia ja antavat suuntaa arvioida jatkotoimenpiteitä. Toisesta kyselystä, joka lähetettiin ensimmäisen kyselyn perusteella 13 kansainvälistä yhteistyötä toteuttaneelle taholle, saatiin hyödyllistä tietoa siitä, mitkä asiat koetaan haasteellisiksi ja mitkä antoisiksi, sekä kehittämistoiveita.

Kyselyjen sekä yhteensä 11 rahoittajalta, rahoitusta kanavoivalta taholta ja katto-organisaatiolta kerätyn tiedon perusteella lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla kansainvälistä yhteistyötä tehdään jonkin verran, mutta huomattavasti vähemmän kuin esittävien taiteiden alueilla. Eniten tämän selvityksen mukaan kansainvälistä yhteistyötä toteutetaan taiteen perusopetuksessa, mutta hankkeita on ollut myös lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksilla. Yhteistyötä toteutetaan eri puolilla Suomea niin isoilla kuin pienilläkin paikkakunnilla. Suurin osa toteuttaa kansainvälistä toimintaa hankkeina, joiden pituus on 2–3 vuotta. Pienellä osalla yhteistyö on jatkuvaa ja toistuvaa. Yhteistyökumppanit ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta eurooppalaisia. Eniten yhteistyötä tämän aineiston perusteella tehdään virolaisten, venäläisten ja vaihtelevasti eri pohjoismaiden kanssa. Kumppaneita on yleensä 1–3 / hanke.

Halukkuutta tehdä kansainvälistä yhteistyötä olisi, mutta pääasiassa aika-, henkilö- ja taloudellisten resurssien puute rajoittavat toteuttamista. Hankkeiden toteuttaminen koetaan työlääksi ja haastavaksi etenkin hallinnollisten toimenpiteiden osalta. Ongelmana on myös mm. se, että tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista ja sopivuudesta omaan toimintaan on poimittava eri lähteistä. Toteutuksen työläydestä huolimatta hankkeet koetaan antoisiksi. Niistä nähdään hyötyvän kaikki mukana olijat, lapset ja aikuiset. Jokainen oppii uutta ja näkökulmat asioihin laajenevat. Selvästi suurimpana kehittämistoiveena oli jonkinlainen tietopankki kansainvälisiin hankkeisiin liittyvistä asioista ja kokemuksista.

Sekä kyselyt että rahoittajatahoilta ja katto-organisaatioilta saatu tieto osoittivat, että tietoa aiemmin toteutetuista hankkeista ja yhteistyömuodoista ei ole koottuna tai helposti saatavilla käytännön työtä tekevissä organisaatioissa eikä hallinto-organisaatioissa. Jos tietoa haluttaisiin kattavammin, sen keruu vaatisi kenttätöitä arkistoissa ja näin ollen enemmän aikaa sekä henkilö- ja taloudellisia resursseja. Selvityksen mukaan tiedon kokoaminen niin yksittäisen organisaation tasolla kuin laajemminkin koettaisiin tarpeelliseksi.

Tiedon kokoamisen ja välittämisen lisäksi Lasten ja nuorten taidekeskuksen tehtäviä asiantuntijaorganisaationa voisi tämän selvityksen perusteella olla yhteistyön kehittäminen kansainvälisissä hankkeissa eri tahojen välillä Suomessa, asiantuntijana toimiminen kansainvälisen kumppanuusverkoston rakentamisessa sekä ns. kotikansainvälisyyden ja Suomen sisäisen kansainvälisyyteen liittyvän toiminnan kehittäminen lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla.

SISÄLLYS

Johdanto	3
1. Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet	4
2. Keskeiset käsitteet	4
3. Selvityksen ajankohta	5
4. Selvityksessä käytetyt menetelmät	5
4.1 Kyselyt käytännön työtä tekeville organisaatioille	5
4.2 Aineiston ja tiedon keräys rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta	6
5. Selvityksen tulokset	6
5.1 Minkä verran ja millaisia hankkeita on toteutettu	6
5.1.1 Kyselyyn vastanneet	6
5.1.2 Kansainvälisen toiminnan toteutuminen	7
5.1.3 Syitä olla toteuttamatta kansainvälisiä hankkeita	7
5.1.4 Kiinnostus toteuttaa hankkeita ja esteet niiden toteuttamiselle	7
5.1.5 Toteutuneet tai suunnitteilla olevat hankkeet	7
5.1.5.1 Hankkeiden määrä	7
5.1.5.2 Yhteistyökumppanit	8
5.1.5.3 Hankkeiden toteuttamismuotoja	8
5.1.5.4 Hankkeiden kohderyhmät	8
5.1.5.5 Hankkeiden kesto	8
5.1.5.6 Hankkeiden rahoitus	9
5.2 Kansainvälisen yhteistyön haasteellisuus, hyödyt ja kehittämistoiveet	9
5.2.1 Kyselyyn vastanneet	9
5.2.2 Hankkeiden haasteellisuus	9
5.2.3 Hankkeiden hyödyt	11
5.2.4 Tuen tarve	12
5.2.5 Kehittämistoiveita	12
5.3 Rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta saatu aineisto ja tieto	12
6. Yhteenveto ja ajatuksia jatkotoimenpiteisiin	18
6.1 Kuinka laajalti kansainvälisiä hankkeita ja projekteja lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla Suomessa tehdään?	19
6.2 Millaisia hankkeita on tehty, on meneillään ja suunnitteilla?	20
6.3 Minkä tahojen kanssa hankkeita toteutetaan?	21
6.4 Miten hankkeita rahoitetaan?	22
6.5 Millaista tukea kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyöhön on jo olemassa ja missä sitä on?	23
6.6 Millaista tukea kansainvälisen yhteistyön tekemiseen kaivataan?	23
6.7 Mitä muuta selvityksessä ilmeni?	24
7. Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätöön roolista kansainvälisen toiminnan asiantuntijaorganisaationa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla	25
Liite 1	27
Liite 2	29

Johdanto

Käsillä olevan selvityksen lähtökohta on ensisijaisesti Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiön oma tarve kerätä tietoa siitä, millaista kansainvälistä yhteistyötä lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla on tehty ja tehdään, millaista osaamista sieltä löytyy ja millaista tukea kaivataan. Taustalla on taidekeskuksen vuosille 2014–2017 laadittu strategia. Toisaalta selvityksen tuottaman tiedon uskotaan olevan kiinnostavaa ja hyödyllistä laajemmaltikin.

Selvitystyö on ollut pienimuotoinen. Siihen käytettiin yhden ihmisen noin kahden kuukauden työaika. Koska vastaavaa selvitystä ei aikaisemmin ole tehty, työlle ei asetettu ennakkoon selkeitä tulostavoitteita. Työn edetessä ilmeni, että tietoa jo toteutetuista hankkeista on haastavaa koota laajamittaisesti, mutta myös yksittäisten organisaatioiden sisällä. Suuntaa-antavia tuloksia kuitenkin saatiin, samoin ajatuksia mahdollisiin jatkotoimenpiteisiin sekä Lasten ja nuorten taidekeskuksen rooliin toimia kansainvälisten taidekasvatushankkeiden asiantuntijaorganisaatioina.

Selvityksen alussa on kerrottu työn tarkoituksesta ja tavoitteista sekä siinä käytettävistä keskeisistä käsitteistä. Sen jälkeen käydään läpi selvityksessä käytetyt tiedon keruun menetelmät. Selvityksen tulosten raportointi jakautuu kolmeen osaan. Ensin käsitellään noin 160 organisaatioon lähetetyn kansainvälistä yhteistyötä kartoittavan kyselyn tulokset. Toiseksi kerrotaan suppeamman, 13 organisaatioon lähetetyn kyselyn tuloksista koskien kansainvälisen yhteistyön haasteita, hyötyjä ja kehittämiskohteita. Kolmanneksi raportoidaan rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta saatu aineisto ja tieto.

Selvityksen kuudennessa luvussa on tehty yhteenvetoa eri lähteistä saadusta tiedosta ja selvitetään tiivistetysti edellisten lukujen sisältöä. Lisäksi siihen on kirjattu selvityksen synnyttämiä ajatuksia jatkotoimenpiteistä. Näin ollen **Yhteenveto ja ajatuksia jatkotoimenpiteisiin** -luvun voi lukea omana tiiviinä kokonaisuutena selvitystyöstä. Raportin lopussa on ehdotuksia siitä, millainen rooli Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiöllä voisi olla kansainvälisen toiminnan asiantuntijaorganisaationa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla. Ajatuksia jatkotoimenpiteistä ja taidekeskuksen asiantuntijaroolista ovat hahmotelleet selvitystyön tehnyt Lasten ja nuorten taidekeskuksen tuottaja ja taidekasvattaja Päivi Venäläinen ja toiminnanjohtaja Raisa Laurila-Hakulinen.

*”Hankkeet on aina ihania, mutta ihan kauhean työläitä.
Joka kerran kun hankkeen saa päätökseen niin suusta pääsee - ei enää koskaan!
Kaikki viimeiset voimat menevät raporttirutistuksiin ja tuloksista nauttiminen jää kyllä puolitiehen.
Muutaman vuoden kuluttua taas saattaa alkaa kiinnostaa, mutta jokin järkevä systeemi
HELPPOON ja koko ajan rinnalla kulkevaan dokumentointiin ja tallentamiseen tulisi keksiä.”*

I. Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet

Hyvinkäällä sijaitseva Lasten ja nuorten taidekeskus (LAKU) on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ja Hyvinkään kaupungin ylläpitämä säätiö. Säätiön ylläpitämän taidekeskuksen tehtävänä on kansainvälisen lasten ja nuorten taiteen kokoelman kartuttaminen ja arkistointi, kotimainen näyttelytoiminta, kansainvälinen toiminta, koulutus- ja tutkimustoiminta, taiteellinen kokeilutoiminta, sekä paikallinen taidekasvatustoiminta. Taidekeskus on yksi OKM:n nimittämistä 14:sta valtakunnallisista nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskuksista¹.

Vuosille 2014–2017 laaditussa strategiassa taidekeskuksen visio on kirjattu seuraavalla tavalla:

”Lasten ja nuorten taidekeskus (LAKU) on johtava kansainvälisten taidekasvatushankkeiden asiantuntijaorganisaatio Suomessa. LAKU toimii Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Villa Artussa, joka on tunnettu kokeellisen taidekasvatuksen laboratoriona ja innostavana oppimisympäristönä eri ikäisille taiteen kokijoille ja tekijöille.”

Visiota kohti edetään neljän strategisen tavoitteen avulla. Yksi niistä on LAKUn aseman selkeyttäminen valtakunnallisena palvelu- ja kehittämiskeskuksena. Tähän strategiseen tavoitteeseen pyritään kehittämällä **selvityksen pohjalta** asiantuntijuutta kansainvälisessä toiminnassa ja siihen liittyvässä kokeellisessa ja tutkivassa taidekasvatuksessa erityisesti lähialueita ja EU:ta koskien. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä paikallisten ja valtakunnallisten palvelutuottajien kanssa. Syntyviä toimintamalleja jaetaan muiden alan toimijoiden käyttöön.

Jotta Lasten ja nuorten taidekeskus pystyy toimimaan johtavana kansainvälisten taidekasvatushankkeiden asiantuntijaorganisaationa Suomessa, on selvitettävä, millaista kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisiä projekteja lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla on Suomessa tähän mennessä tehty ja toteutettu. Vastaaanlaista kartoitusta ei ole aikaisemmin tehty. Näin ollen selvitystyö palvelee lasten ja nuorten kulttuurin kenttää laajemminkin.

Selvityksen tavoitteena on selvittää

- kuinka laajasti kansainvälisiä hankkeita ja projekteja lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla Suomessa tehdään
 - millaisia hankkeita on tehty, on meneillään ja suunnitteilla
 - minkä tahojen kanssa hankkeita toteutetaan
 - miten hankkeita rahoitetaan
 - millaista tukea kansainvälisiin hankkeisiin kaivataan
- Tätä viimeistä tavoitetta tarkennettiin selvityksen aikana kysymyksellä, millaista tukea kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyöhön on jo olemassa ja missä sitä on.

Selvityksen pohjalta on tarkoitus määritellä Lasten ja nuorten taidekeskuksen kansainvälisen toiminnan kehittämistarpeita ja sitä, millaiselle asiantuntijaorganisaatiolle olisi tarvetta. Selvityksen lopussa on joitakin selvityksen synnyttämiä ajatuksia jatkotoimenpiteistä, mutta varsinaisia kehittämisen suuntaviivoja ja toimenpide-ehtotuksia ei tässä selvityksessä määritellä.

2. Keskeiset käsitteet

Selvitystyön kohteena on siis lasten ja nuorten kulttuuri ja sen sisällä visuaalisen kulttuurin alue. Tässä yhteydessä **lapsilla ja nuorilla** tarkoitetaan 0–28 -vuotiaita. Määrittely perustuu kansainväliseen lasten oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia sekä opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmään, jonka mukaan nuoriksi lasketaan alle 29-vuotiaat.

Lasten ja nuorten kulttuurilla tarkoitetaan lapsien ja nuorten itsensä tekemää tai heille suunnattua kulttuuria. **Visuaalisella kulttuurilla** selvityksessä tarkoitetaan eri kuvataiteen muotoja, käsityötä ja käsityötaidetta, muotoilua,

¹ Muut keskuskeskukset ovat: Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Avartti-säätiö, Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, Nuoperi – Nuorisotyön perinnekeskus, Nuori Kulttuuri -säätiö, Nuorisotutkimusverkosto, Preventiimi – valtakunnallinen nuorisotalan ehkäisevä päihdetyön osaamiskeskus, Suomen Lasten Parlamentti -säätiö, Suomen Nuorisokeskukset ry, Sorin Sirkus ry, Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry, Ung Info – ruotsinkielinen nuorisotiedotuskeskus, Verke – verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus.

elokuva, arkkitehtuuria sekä erilaisia visuaalisia kaupunkikulttuurin ja digitaalisen kulttuurin muotoja. Ulkopuolelle jäävät mm. esitys- tai esittäviin taiteisiin laskettavat teatterin eri muodot, tanssi ja sirkus.

Kansainvälisellä toiminnalla selvityksessä tarkoitetaan sekä kansainvälisiä hankkeita että kansainvälistä yhteistyötä. Useimmiten kansainvälinen yhteistyö on hankemuotoista ja siihen on saatu hankerahoitusta. Joillakin organisaatioilla kansainvälistä toimintaa on jatkuvasti ja niillä on pitkäaikaisia yhteistyökumppaneita. Silloin toimintaa kuvaa paremmin ilmaisu kansainvälinen yhteistyö.

3. Selvityksen ajankohta

Selvitystyö toteutettiin kesän ja syksyn 2014 aikana.

4. Selvityksessä käytetyt menetelmät

Selvitystyössä kerättiin tietoa kahden käytännön työtä tekeville organisaatioille lähetetyn kyselyn avulla sekä hankkimalla sitä hankkeita rahoittavilta tai rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta. Kyselyt toteutettiin sähköisessä muodossa Webropol-ohjelmalla. Kysely lähetettiin sähköpostitse yksittäisille henkilöille. Vastanottajina olivat kohderyhmiksi valittujen organisaatioiden henkilöt, joilla arvioitiin olevan kokonaiskuva organisaation toiminnasta myös kansainväliseen yhteistyöhön liittyen. Hankkeiden rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta asiaa tiedusteltiin sähköpostitse, haastatteleamalla ja kokoamalla tietoa organisaatioiden verkkosivuilta.

4.1 Kyselyt käytännön työtä tekeville organisaatioille (2 kpl)

Ensimmäinen kysely lähetettiin kohtalaisen laajalle, mutta tietyin ehdoin rajatulle lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla toimivalle joukolle. Kyselyn avulla pyrittiin kartoittamaan yleisesti, kuinka laajasti kansainvälisiä hankkeita toteutetaan. Kyselyssä selvitettiin myös syitä siihen, miksi kansainvälistä yhteistyötä ei ole toteutettu. (Kyselyn sisältö liitteessä 1.)

Toisessa vaiheessa lähetettiin uusi kysely sellaisille tahoille, joilla ensimmäisen kyselyn perusteella oli kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä ja hankkeiden toteuttamisesta. Alun perin oli tarkoitus kysellä tarkempia kysymyksiä toteutetuista hankkeista ja sitä kautta kartoittaa hankkeiden haasteita ja hyötyjä. Kyselyssä päädyttiin kuitenkin kartoittamaan yleisesti kansainvälisten hankkeiden toteuttamisen haasteellisuutta ja hyötyjä sekä näkemyksiä siitä, miten tukea ja kehittää kansainvälisen yhteistyön toteuttamista. (Kyselyn sisältö liitteessä 2.)

Kyselyn kohderyhmät

Koska Lasten ja nuorten taidekeskuksen toiminnan painopiste on visuaalisissa taiteissa ja se edustaa valtakunnallisten palvelu- ja kehittämiskeskusten joukossa taidekasvatusta erityisesti visuaalisen kulttuurin alalla, rajattiin selvityksen kohderyhmäksi visuaalisen kulttuurin toimijat.

Lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin kenttä ei ole selkeä ja rajattu. Selvitystyön suunnitteluvaiheessa tehtiin rajaus, että kartoitus kohdistetaan lasten vapaa-ajan taidekasvatusta järjestävät tahoihin sekä lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksiin. Ulkopuolelle jätettiin yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus omina laajoina ja selkeinä alueinaan. Myöskään nuorisotyötä, joka niin ikään toimii omana selkeänä alanaan, ei otettu mukaan. Kolmas alue, jolla tiedetään olevan kansainvälisiä lapsiin ja nuoriin kohdistuvia hankkeita ovat museot, mutta nekin rajattiin pois. Tässä perusteluna on se, että museotalalla on omat asiantuntijaorganisaationsa, jotka tukevat myös museopedagogista toimintaa esimerkiksi juuri kansainvälisten hankkeiden tuottamisessa.

Näin ollen selvitystyön kyselyjen kohderyhmiksi valikoituivat lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskukset ja paikallisia² tai alueellisia³ lasten kulttuurin verkostoja koordinoivat organisaatiot⁴ sekä taiteen perusopetusta ja muuta vapaa-ajan taideopetusta antavat organisaatiot. Ensimmäisessä vaiheessa kysely lähetettiin 164 henkilölle. Heistä muutama työskenteli samassa organisaatiossa, mutta heillä oli eri vastuualueet (esim. kuvataide ja käsityö), tai he työskentelivät saman organisaation maantieteellisesti eri paikassa sijaitsevassa yksikössä. Suurin ryhmä, joihin kysely lähetettiin, oli lasten ja nuorten kuvataide-, käsityö- ja arkkitehtuuriopetusta järjestävät organisaatiot. Niitä oli yhteensä 115. Näistä 88 antaa kuvataideopetusta, osassa järjestetään sen lisäksi käsityön opetusta, osassa myös arkkitehtuuriopetusta, osassa on nämä alat yhdistävää visuaalisen taiteen opetusta. Pelkkiä käsityökouluja joukossa oli 27 ja 2 arkkitehtuuriin keskittyvää koulua. Opetusta antavien organisaatioiden joukossa oli sekä pelkästään lasten ja nuorten opetusta

² Paikallisella tarkoitetaan pääasiassa yhden kunnan aluetta palvelevaa keskusta.

³ Alueellisella tarkoitetaan useamman kunnan alueella toimivaa keskusta.

⁴ Näitä ovat esim. kunnan sivistys- tai kulttuuripalvelut. Yksinkertaisuuden vuoksi näistä puhutaan jatkossa yhteisesti lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksina.

järjestäviä kouluja että opistoja, joissa oli myös aikuisille suunnattua opetusta. Kysely lähetettiin sekä taiteen perusopetuksen mukaan että ei sen mukaan opetusta järjestäville oppilaitoksille. Koulujen lisäksi kysely lähetettiin 49 lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskukseen tai -verkostoa ylläpitävään organisaatioon. Näistä 22 kuului kyselyn aikaan opetus- ja kulttuuriministeriön tukemaan Taikalamppu-verkostoon.

Toinen kysely lähetettiin 13 ensimmäiseen kyselyn vastanneelle organisaatioille. Vastajat valittiin sen perusteella, että heidän organisaatioillaan oli ensimmäisen kyselyn mukaan hyvin kokemusta kansainvälisistä hankkeista ja yhteistyöstä. Kysely lähetettiin 1 arkkitehtuurin taiteen perusopetusta antavaan kouluun ja 6 kuvataiteen tai kuvataiteen ja käsityön taiteen perusopetusta antavaan organisaatioon sekä 6 lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskukseen. Niistä 5 kuului Taikalamppu-verkostoon.

4.2 Aineiston ja tiedon keräys rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta

Tietoja toteutetuista kansainvälisistä lasten ja nuorten kulttuurin hankkeista kysyttiin selvityksessä myös muutamilta organisaatioilta, jotka myöntävät apurahoja ja avustuksia kansainvälisiin hankkeisiin tai kanavoivat kansainvälisiä ohjelmia ja rahoitusta. Näiltä tahoilta tiedusteltiin sähköpostitse, olisiko heillä koottua tietoa kansainvälisistä hankkeista, joita lasten ja nuorten kulttuurin alalla on toteutettu heidän organisaationsa avustusten turvin sekä onko heillä käsitystä, kuinka paljon kansainvälistä toimintaa kohtaan lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla on kiinnostusta. Tahot, joihin oltiin yhteydessä olivat Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO, opetus- ja kulttuuriministeriö, Taiteen edistämiskeskus, Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi, Taikalamppu-verkosto, Pohjoismainen kulttuuripiste, Opetushallitus, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto, Taitoliitto / Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry., Visuaalisen taiteen keskus Frame ja Nuori Kulttuuri -säätiö.

5. Selvityksen tulokset

5.1 Minkä verran ja millaisia hankkeita on toteutettu

Ensimmäiseen kyselyyn, joka pyrki kartoittamaan laajasti sitä, minkä verran ja millaisia hankkeita on toteutettu, vastauksia saatiin 43 organisaatiolta. Vastausprosentti oli siis vain 26,2. Kysely ei anna kovinkaan kattavaa kuvaa siitä, miten paljon ja millaista kansainvälistä yhteistyötä lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla tehdään. Joka tapauksessa kaikki kyselystä saatu tieto on tarpeellista. Lähtökohtahan on ollut se, ettei ole ollut oikeastaan minkäänlaista kokonaiskuvaa siitä, kuka, kuinka paljon ja millaista kansainvälistä yhteistyötä on toteutettu. Kyselyn tulokset sekä koko selvitystyö avaavat myös näkemään ja arvioimaan jatkotoimenpiteitä ja -selvitystarpeita.

Syitä vastausten vähäiseen määrään on hyvä miettiä. Yksi lienee se, että kysely ajoittui kesäkuukausille. Toinen ehkä se, jonka voi päätellä kyselyyn saatujen vastausten perusteella; vuosien varrella toteutetuista hankkeista ei ole ollut helposti saatavissa ja kerättävissä tietoa. Jos ja kun kyselyyn vastaaminen aiheutti selvitystyötä organisaation sisällä, se saatettiin jättää tekemättä jo ajan puutteen vuoksi.

Vastajien pieni määrä vaikuttaa kyselyn tulosten raportointiin siten, että mitään vertailua eri ryhmien tai vastaajien taustojen suhteen ei tehdä. Raportointi on kuvailevaa ja toteavaa.

5.1.1 Kyselyyn vastanneet

Vastauksia tuli 17 kuvataidekoulusta, 7 käsityökoulusta, 2 arkkitehtuurikoulusta sekä 7 organisaatiosta, jotka järjestävät sekä kuvataide- että käsityöopetusta. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskusten tai paikallista tai alueellista lasten ja nuorten kulttuuria koordinoivien organisaatioiden joukosta vastauksia tuli 11.

Vastajista 33 ilmoitti antavansa taiteen perusopetusta ja 8 ettei sitä antanut. Taikalamppu-verkoston jäsenenä rahallista tukea toimintaansa oli vastaajista saanut 10, ja 33 ilmoitti, ettei ole kuulunut verkostoon ja saanut tukea sitä kautta.

Maantieteellisesti vastauksia tuli 33 eri paikkakunnalta. Niitä tuli tasaisesti eri puolelta Suomea sekä isoista kaupungeista että pienemmiltä paikkakunnilta.⁵

⁵ Askola, Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Hämeenlinna, Jyväskylä, Järvenpää, Kauhajoki, Kemi, Kerava, Kiiminkijoki, Kokkola, Kotka, Lahti, Lapinlahti, Lappeenranta, Maalathi (Malax-Korsnäs), Mäntsälä, Naantali, Noormarkku, Nummela, Oulu, Pieksämäki, Rautjärvi, Rovaniemi, Salo, Somero, Suomussalmi, Tampere, Turku, Valkeakoski, Vantaa, Varkaus

5.1.2 Kansainvälisen toiminnan toteutuminen

Kansainvälisiä hankkeita on toteuttanut vastanneista 13. Eniten niitä ovat toteuttaneet taiteen perusopetusta antavat toimijat. Niitä oli 8, kuvataidekouluja 6 ja arkkitehtuurikouluja 2. Yksi näistä 8:sta on ollut myös Taikalamppu-verkostossa. Taikalamppu-verkoston kuuluneista vastaajista myös 3:lla muulla oli toteutuneita hankkeita. Näistä neljästä 3 on paikallinen ja 1 alueellinen lasten ja nuorten kulttuurikeskus tai verkosto. Kansainvälisiä hankkeita toteuttaneista tahoista 2 ei antanut taiteen perusopetusta eikä myöskään ollut saanut rahoitusta Taikalamppu-verkoston jäsenenä. Vastanneista 1 ilmoitti, että he tekevät kansainvälistä yhteistyötä jatkuvasti, mutta ei hanke- tai projektimuodossa.

Vastanneista 7 ilmoitti **hankkeita olevan suunnitteilla**. Niistä 3:lla oli myös jo toteutuneita hankkeita. Vireillä olevia hankkeita oli 1–4 / organisaatio. Hankkeita suunnittelevista organisaatioista 5 antoi taiteen perusopetusta. Niistä 2 on saanut rahoitusta myös Taikalamppu-verkoston jäsenenä. Organisaatioista, jotka eivät antaneet taiteen perusopetusta, toinen on saanut rahoitusta Taikalamppu-verkoston jäsenenä ja toinen ei.

Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 27/43 ilmoitti, että heillä **ei ole kansainvälisiä hankkeita** ja projekteja. Näitä oli kaikissa vastaajaryhmissä. Vain yhdellä oli suunnitteilla kansainvälinen hanke. Kyselyyn vastanneista lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksista tai niitä koordinoivista tahoista 3 ilmoitti, etteivät ole toteuttaneet kansainvälisiä hankkeita. Niistä 2 kuului Taikalamppu-verkoston ja 1 ei. Kyselyyn vastanneista 35:sta taideopetusta järjestävästä tahosta 24 ei ollut toteuttanut kansainvälisiä hankkeita. Joukossa oli 4 kuvataidekouluja ja 7 käsityökouluja sekä 13 opistoa, jotka antoivat opetusta useammalla taiteen alalla. Kaikki antoivat opetusta taiteen perusopetuksen mukaisesti.

5.1.3 Syitä olla toteuttamatta kansainvälisiä hankkeita

”Saamillamme henkilöstöresursseilla ei ole varaa irrottaa työaikaa hankkeiden suunnitteluun, valmisteluun ja hakemusten tekoon. Ideoista ei sinällään ole puutetta, mutta niitä ei ehditä työstää valmiiksi.”

”Ajallinen ja taloudellinen resurssi ovat vähäiset. Hankkeet ovat usein raskaita vetää, joten hyödyn pitäisi olla suuri.”

Kysyttäessä syytä siihen, miksi kansainvälisiä hankkeita ei ole toteutettu, selvästi suurimmaksi syyksi nousi henkilöresurssien puute. Toiseksi suurimmaksi syyksi mainittiin taloudellisten resurssien olevan liian pienet ja kolmanneksi se, ettei aika riitä hankkeiden toteuttamiseen. Syyksi ilmoitettiin myös tiedon puute mahdollisuuksista toteuttaa kansainvälisiä hankkeita. Yksittäiset vastaajat kertoivat syiksi myös sen, etteivät kansainväliset hankkeet ja projektit kuulu heidän toimenkuvaansa, tai ettei heillä ole sopivia sisältöjä ja toimintaa toteuttaa hankkeita. Myös sopivien kohderyhmien puuttuminen tai toiminnan pienuus mainittiin syiksi. Kukaan vastanneista ei ilmoittanut syyksi, ettei heillä olisi kiinnostusta tai osaamista toteuttaa hankkeita tai, että olisi haettu rahoitusta, mutta sitä ei olla saatu. Joillakin vastanneilla on paljon yhteistyötä paikallisesti, mutta ei kansainvälisesti. Joukossa oli myös toimija, joka ilmoitti organisaatiolla olevan paljon kansainvälistä yhteistyötä, mutta ei hankkeiden ja projektien muodossa.

5.1.4 Kiinnostus toteuttaa hankkeita ja esteet niiden toteuttamiselle

Niiden joukosta, jotka eivät olleet toteuttaneet hankkeita, suurin osa olisi kiinnostunut toteuttamaan niitä, mutta joukossa oli myös niitä, joilla ei ollut kiinnostusta. Suurimmaksi esteeksi hankkeiden toteuttamiselle koettiin ajanpuute. Kansainvälinen yhteistyö ja hankkeiden toteuttaminen vaativat ylimääräistä työtä, johon monesti pienillä organisaatioilla ei ole mahdollisuutta irrottaa henkilö- eikä taloudellisia resursseja. Henkilö- ja taloudellisten resurssien puute mainittiinkin lähes yhtä monta kertaa esteeksi kuin ajanpuute. Esteiksi mainittiin myös hankkeiden toteuttamisen raskaus. Hankkeet koetaan liian haastaviksi toteuttaa normaalin toiminnan ohessa mm. hakemuksien vuoksi. Parissa vastauksessa todettiin, että hankkeet ovat raskaita vetää ja kuitenkin niistä hyötyy vain pieni joukko ihmisiä (lapsia ja nuoria). Joku koki esteeksi myös tiedon puutteen sekä yhteistyön. Joillakin päinvastoin ideoita ja yhteistyökumpaneitakin olisi, mutta mainitut raha, aika ja henkilöresurssit eivät anna myöten.

5.1.5 Toteutuneet tai suunnitteilla olevat hankkeet

5.1.5.1 Hankkeiden määrä

Kansainvälisten hankkeiden määrä per organisaatio vaihtelee tämän aineiston mukaan paljon. Joillakin yhteistyö on osa perustoimintaa, esimerkiksi määräajoin toistuvia näyttelyjä tai festivaaleja (2/13). Tosin näilläkin on myös yksittäisiä hankkeita. Yhdellä vastanneista on viimeisen kymmenen vuoden aikana (aikajaksolta, jolta asiaa kysyttiin) ollut noin 25 hanketta (mm. useampana vuonna toteutettuja leirejä ja työpajoja). Suurimmalla osalla vastanneista hankkeita on ollut 1–2 (6/13). Joillakin yhteistyö on ollut yksittäinen esitys. Muutamilla (4/13) hankkeita oli ollut 3–5. Osalla vastaajista ei ollut tietoa organisaation toteuttamista hankkeista. Suunnitteilla olevia hankkeita oli 1–4 per organisaatio. Kansainvälinen yhteistyö osana varsinaista toimintaa on tämän aineiston mukaan toimijoilla, joiden ala on sellainen, jossa järjestetään esityksiä, kuten elokuva ja esittävän taiteen eri muodot (tanssi ja teatterin eri muodot). Viimeksi mainittuja hankkeita on ollut taidekeskuksilla, joiden sisältöihin kuuluvat monet eri taidelajit.

5.1.5.2 Yhteistyökumppanit

Maat, joista yhteistyökumppanit ovat niin toteutetuissa kuin suunnitteilla olevissakin hankkeissa, ovat pääosin Euroopasta. Vastauksien joukossa on mainittu 20 Euroopan maata⁶ sekä Venäjä, Etelä-Korea ja USA. Eniten yhteistyötä vastanneiden joukossa tehtiin virolaisten kanssa. Seuraavaksi eniten yhteistyökumppaneita oli Venäjältä ja Pohjoismaista, erityisesti Tanskasta. Lapin alueella todettiin tehtävän yhteistyötä muiden arktisen alueen maiden kanssa. Euroopan maista myös Saksasta ja Espanjasta oli kumppaneita useammassa hankkeissa. Niissä organisaatioissa, joissa on mukana myös esittävä taide, kirjo kansainvälisessä yhteistyössä on laajempi ja yhteistyökumppaneita eri puolilta maailmaa (esiintyvät ryhmät).

Kansainvälisistä yhteistyökumppaneista suurin osa oli taidekouluja. Muiksi kumppaneiksi mainittiin lukioasteen koulut, nuorisotoimet, kunnat, taidemuseot sekä taidenäyttelyn järjestäjät. Esittävän taiteen alan yhteistyössä teatteri- ja nukketheateriryhmiä oli eniten. Myös Suomi-Instituutit ja Suomen ja muiden maiden suurlähetystöt ovat toimineet yhteistyökumppaneina. Projekteja on toteutettu myös ystävyyskaupunkien kanssa. Hankkeiden kuvauksissa yhteistyökumppaneiksi mainitaan myös taiteilijat tai muotoilun ja suunnittelun ammattilaiset. Yhteistyökumppanien määrä vaihteli aika paljon eri hankkeissa. Suurimmassa osassa hankkeista kumppaneita oli 1. Joissakin hankkeissa kumppaneita oli 2–6 ja muutamissa vähän yli 10. Niissä, joissa yhteistyökumppaneita oli paljon, hanke yleensä kuului jonkin kansainvälisen verkoston ohjelmaan tai oli taidenäyttely, jonka tekemisessä on ollut mukana useita tahoja.

Suurimmassa osassa hankkeita oli myös **kotimaisia yhteistyökumppaneita**. Niistä useimmissa kumppani oli jokin paikallinen toimija; kunta tai jokin kunnan hallintoyksikkö (esim. kansainvälinen toiminta ja elinkeino- ja markkinointiosasto), kunnan nuorisopalvelut, lukioasteen koulu, lasten ja nuorten kulttuurikeskus ja toimintakeskus, seurakunta sekä jokin paikallinen yhdistys, ystävyys- ja kulttuuriseura. Mainintoja oli myös paikallisista yrittäjistä. Moni hanke oli toteutettu yhteistyössä toisten taidekoulujen kanssa. Yhteistyökumppaneita olivat myös valtakunnalliset toimijat ja organisaatiot, kuten Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto, Kuvittajat ry., Arkkitehtuurin tiedotuskeskus, Valtion taidemuseo tai kehitysyhteistyöjärjestö Plan. Kotimaisten kumppaneiden määrä vaihteli paljon yhdestä reiluun kymmeneen.

5.1.5.3 Hankkeiden toteuttamismuotoja

Toteutuneiden hankkeiden joukossa tässä aineistossa oli eniten taidenäyttelyprojekteja; näyttelyvaihtoja ja osallistumisia jossakin ulkomaan kohteessa järjestettyyn näyttelyyn. Toisen kokonaisuuden muodostivat vierailut, leirit, työpajat ja taidetapahtumat ulkomailla ja ulkomaisten ryhmien osallistuminen Suomessa vastaaviin tapahtumiin. Myös osallistuminen festivaaleille mainittiin kansainvälisen toiminnan muodoksi, visuaalisen kulttuurin alalla osallistuminen elokuvafestivaaleille. Vastauksien joukossa oli myös mainittu kansainvälisiä teatteri-, nukketheateri- ja tanssiesityksiä osana Suomessa järjestettyä festivaalia tai suomalaisten vastaavien ryhmien vierailuja ulkomailla. Oli myös hankkeita, joiden kansainvälinen yhteistyö oli ulkomaalaisten taiteilijoiden vetämät työpajat suomalaisille lapsille, nuorille tai perheille tai suomalaisen taiteilijan työskentely ulkomaisessa taidekoulussa tai -keskuksessa. Kansainvälistä yhteistyötä on tehty myös pedagogiikan kehittämisessä. Mainintoja oli nykytaiteen ja digitaalisen taiteen opetusmenetelmien kehittämisestä. Hankkeisiin on liittynyt myös aikuisille suunnattuja seminaareja.

Hankkeiden sisällöt vaihtelivat paljon näinkin vähäisessä määrässä. Joukossa oli muun muassa erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten lasten ja nuorten parissa työskentelevien taiteilijoiden ja taidekasvattajien kansainvälinen yhteistyö, osaamisen vaihto ja liikkuvuus, lasten ja muotoilijoiden yhteistyöhanke, jossa kehitetään lasten muotoiluajattelua ja luodaan kansainvälinen tuotesarja, kansainvälinen elokuvaleiri, nukketheateri- ja elokuvafestivaali, pienten lasten taidekasvatusmenetelmien kehittäminen kansainvälisenä yhteistyönä sekä suomalaisen lastenkulttuurin vieminen ulkosuomalaisille lapsille.

5.1.5.4 Hankkeiden kohderyhmät

Niin toteutuneissa kuin suunnitteilla olevissa hankkeissa kohderyhminä ovat kaikenikäiset lapset ja nuoret. Nuorimmat vauvaikäisiä vanhempien kanssa ja vanhimmat kaksikymmentävuotiaita. Myös lapsiperheet mainittiin kohderyhmäksi. Eniten kansainvälisiä hankkeita on kuitenkin tehty tai ollaan tekemässä 12–18 -vuotiaiden nuorten kanssa. Joidenkin hankkeiden kohderyhmänä olivat lasten ja nuorten kulttuurin alan aikuiset.

5.1.5.5 Hankkeiden kesto

Toteutuneissa hankkeissa eniten oli 2 vuoden mittaisia projekteja. Jonkin verran vähemmän oli vuoden kestäneitä hankkeita ja muutama 3 vuoden hanke. Myös suunnitteilla olevien hankkeiden kesto oli yleisesti arvioitu 2–3 vuotta. Osa hankkeista oli alle vuoden, 2–6 kuukautta. Lyhimmillään yhteistyön pituus ilmoitettiin päivissä, 1–10 päivää. Tällaisia ovat esimerkiksi osallistuminen viikon mittaiseen festivaaliin. Lyhytkestoiset hankkeet ovat yleisiä organisaatioilla, jotka toteuttavat jatkuvasti projekteja ja yhteistyötä kansainvälisten kumppanien kanssa. Pisin hanke tässä aineistossa oli noin 6 vuotta.

⁶ Kyselyn vastauksissa mainittiin seuraavat maat (mukana ei ole selkeästi vain esittävän taiteen hankkeisiin liittyviä maita): Englanti, Espanja, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liettua, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Serbia, Skotlantti, Slovenia, Tanska, Unkari, Venäjä ja Viro sekä Etelä-Korea, Kiina ja USA.

5.1.5.6 Hankkeiden rahoitus

Kansainvälisiä hankkeita on rahoitettu monilla eri tavoilla. Suurimpaan osaan sekä toteutuneisiin että suunnitteilla oleviin hankkeisiin on laitettu tai aiotaan laittaa organisaation omaa rahaa. Aika monen (9/24) toteutuneen hankkeen kohdalla ei ollut mainintaa omarahoitusosuudesta. Käytännössä sitä on varmastikin ollut henkilö- ja materiaalikulujen muodossa. Useimmiten hankkeissa on ollut tai on suunniteltu olevan 2 rahoituslähde. Niistä enemmistöllä rahoitus koostuu omasta ja jostain muusta lähteestä, mutta on myös ollut hankkeita, joiden molemmat rahoituslähteet ovat ulkopuolisia. Hankkeissa, joissa on ollut tai on suunniteltu olevan enemmän kuin 2 rahoittajaa, on sitä vastoin rahoitus koostunut useimmiten vain ulkopuolisesta rahoituksesta. Tällaisilla hankkeilla on ollut tai haetaan rahoitusta 3 tai 4, yhdessä hankkeessa jopa 7 eri taholta. Hankkeissa, joissa on vain 1 rahoituslähde, on lähes yhtä paljon organisaatioita, jotka ovat käyttäneet vain omaa rahaa, ja organisaatioita, jotka ovat toteuttaneet hankkeen pelkästään ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Kansainvälisiin hankkeisiin tämän aineiston valossa on eniten haettu ja saatu ulkopuolista rahaa opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksen hankerahoista ja EU-rahoitteisista ohjelmista, joista mainittiin Erasmus, Comenius, Leonardo da Vinci ja Luova Eurooppa, sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston ohjelmista. Tukea on saatu ja haettu myös Taiteen edistämiskeskukselta ja Valtion rakennustaidetoimikunnalta sekä eri rahastoilta, joista tässä kyselyssä mainittiin Kulttuurirahasto ja Nordisk Kulturfonden. Myös kunnat ja joissakin tapauksissa paikalliset yritykset ovat tukeneet hankkeita rahallisesti. Hankkeiden rahoitusta on myös jaettu siinä mukana olleiden yhteistyökumppanien kesken. Lisäksi joissakin hankkeissa osa rahoituksesta koostui ohjelmaan osallistujilta kerätystä maksusta. Yhdessä hankkeessa tämän osuus oli jopa 30 %.

5.2 Kansainvälisen yhteistyön haasteellisuus, hyödyt ja kehittämistoiveet

Selvitystyön suunnitteluvaiheessa ajatuksena oli, että osalle niistä, jotka vastaavat ensimmäisessä kyselyssä toteuttaneensa hankkeita tai suunnittelevansa niitä, lähetetään yksityiskohtaisempi kysely hankkeiden sisällöistä ja toteuttamisesta ja niissä esiintyneistä ongelmakohtista ja onnistumisista. Ensimmäisen kyselyn perusteella tähän tehtiin kuitenkin muutos ja päädyttiin kartoittamaan yleisesti, ei yksittäisiin hankkeisiin liittyen, kokemuksia siitä, mitkä asiat hankkeissa ja kansainvälisessä yhteistyössä koetaan haasteelliseksi ja mitkä asiat sitä vastoin motivoivat niitä toteuttamaan. Kyselyssä kysyttiin myös toiveita ja ideoita, miten kansainvälisen yhteistyön tukemista ja toteuttamista voisi edelleen kehittää.

Suunnitelmaan tehdyn muutoksen taustalla oli kaksi asiaa. Ensinnäkin se, että tiedon kerääminen hankkeista on ensimmäisen kyselyn kokemuksella vastaajille työlästä muun muassa siksi, että organisaatioissa ei välttämättä ole koottua tietoa hankkeista ja ihmisten vaihduttua tietoa ei välttämättä ole saatavilla. Toiseksi kyselemällä hankkeita toteuttaneilta organisaatioilta yleisemmin ajatuksia ja kokemuksia hankkeiden haasteista ja hyödyistä päästään askeleen pidemmälle selvittäessä johtopäätöksiä siitä, millaista tukea ja asiantuntemusta kentällä tarvitaan.

5.2.1 Kyselyyn vastanneet

Kansainvälisen yhteistyön haasteellisuutta, hyötyä ja kehittämistoiveita kartoittavaan kyselyyn vastasi kymmenen 13:sta. Vastaajien joukossa oli 1 arkkitehtuurikoulu, 5 kuvataide- tai kuvataide- ja käsityökoulua sekä 4 lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskusta. Kaikki koulut antavat opetusta taiteen perusopetuksen mukaan ja keskuksista yhtä vaille kaikki ovat kuuluneet Taikalamppu-verkoston. Vastaajat olivat eri puolilta Suomea eri kokoisista kunnista.

5.2.2 Hankkeiden haasteellisuus

Kansainvälisten hankkeiden ja yhteistyön haasteellisuutta vastaajat arvioivat 23 valmiista vaihtoehtoista. Vastaajat arvioivat esitettyjen asioiden haasteellisuutta asteikolla ei laisinkaan haastavaa, jonkin verran haastavaa, haastavaa ja erittäin haastavaa. Vaihtoehtona oli myös en osaa sanoa. Kuvassa 1 on esitetty kaikki vaihtoehdot ja vastaukset. Tässä joitakin huomioita ja nostoja vastauksista.

Eniten esitetyt asiat arvioitiin jonkin verran haastaviksi (93/230). Toiseksi eniten asiat koettiin haastavina (57/230). Ei laisinkaan haastaviksi tai erittäin haastaviksi esitetyt asiat arvioitiin suurin piirtein saman verran (36 ja 39/230). En osaa sanoa oli valittu vain kolmen seikan kohdalla. Eniten niitä oli suunnittelutyölle löydettävän ajan kohdalla (3 kpl).

Huomattavaa on, että **hajontaa oli kaikissa vaihtoehtoissa**, osassa paljonkin. Muun muassa vastuualueista sopiminen ja sopimusten laatiminen yhteistyökumppanien kanssa koetaan hyvin vaihtelevasti ei laisinkaan haastavasta erittäin haastavaksi. Samoin kaikista hankkeiden päätösvaiheeseen liittyvistä asioista kuten raporttien laatiminen rahoittajille, hankkeen onnistumisen arvioiminen, palautteen kerääminen ja saaminen sekä hankkeiden dokumentoinnin tallentaminen niin, että se olisi muidenkin saatavilla, kokemukset ovat hyvin erilaisia. Hajontaa oli paljon myös sen suhteen, kuinka haastavaksi lasten ja nuorten perheiden osallistaminen hankkeissa koetaan. Suurimmat erot vastauksissa olivat sen kohdalla, kuinka sisällöistä sopiminen yhteistyökumppanien kanssa toimii. Sen koki jonkin verran haasteelliseksi 6, erittäin haasteelliseksi 3 ja ei laisinkaan haastavaksi 1. Vähiten hajontaa oli sen suhteen, kuinka kielelliset ongelmat koetaan työntekijöiden kesken. Suurin osa kokee sen jonkin verran haastavaksi (8/10) tai ei laisinkaan haastavaksi (2/10). Myös työntekijöiden motivoinnissa oltiin samoilla linjoilla.

Haastavimmaksi koetaan rahoituksen hakeminen. Erittäin haastavaksi kokee sen 6 ja haastavaksi 2, mutta 2:n mielestä se on vain jonkin verran haastavaa. Myös hakemusten laatimisen ja ajan löytämisen suunnittelutyölle suurin osa kokee haastavaksi tai erittäin haastavaksi. **Vähiten haastavaksi** koetaan lasten ja nuorten innostaminen kansainväliseen toimintaan ja kohderyhmien valikoiminen omassa organisaatiossa. Puolet vastaajista ei koe lasten innostamista laisinkaan haastavaksi. Myöskin työntekijöiden motivoiminen, sekä kielelliset ongelmat työntekijöiden kesken suurin osa kokee vain jonkin verran haastavina ja loput ei laisinkaan haastavina.

2. Miten haastavaa kansainvälisessä yhteistyössä on

Vastaajien määrä: 10

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
tiedon hankkiminen mahdollisuuksista toteuttaa hankkeita	0	4	3	3	0	10	2,9
rahoituksen hakeminen	0	2	2	6	0	10	3,4
hakemusten laatiminen	0	2	4	3	1	10	3,3
ajan löytäminen suunnittelutyölle	0	0	4	3	3	10	3,9
kotimaisten yhteistyökumppaneiden hakeminen	3	4	2	1	0	10	2,1
kansainvälisten yhteistyökumppanien hakeminen	1	4	4	1	0	10	2,5
sopivien sisältöjen keksiminen	2	6	2	0	0	10	2
sisällöistä sopiminen yhteistyökumppanien kanssa	1	6	0	3	0	10	2,5
kohderyhmien valinta omassa organisaatiossa	4	5	1	0	0	10	1,7
kaikille yhteistyön osapuolille sopivien kohderyhmien valitseminen	2	5	2	1	0	10	2,2
vastuualueista sopiminen yhteistyökumppanien kanssa	3	3	2	2	0	10	2,3
sopimusten laatiminen yhteistyökumppanien kesken	2	2	3	3	0	10	2,7
kielelliset ja kulttuuriset erot sopimuksia laatiessa	1	3	5	1	0	10	2,6
työntekijöiden motivoiminen	3	7	0	0	0	10	1,7
erilaiset toimintakulttuurit yhteistyökumppanien kanssa	0	5	3	2	0	10	2,7
kielelliset ongelmat työntekijöiden kesken	2	8	0	0	0	10	1,8
kielelliset ongelmat osallistuvien lasten ja nuorten kesken	0	6	4	0	0	10	2,4
lasten ja nuorten innostaminen kansainväliseen toimintaan	5	4	1	0	0	10	1,6
lasten ja nuorten perheiden osallistaminen kansainväliseen toimintaan	1	3	4	2	0	10	2,7
raporttien laatiminen rahoittajille	1	3	3	3	0	10	2,8
hankkeen onnistumisen arviointi	1	4	3	2	0	10	2,6
palautteen kerääminen ja saaminen	2	3	3	2	0	10	2,5
hankkeiden dokumentoinnin tallentaminen niin, että se olisi muidenkin saatavilla	2	4	2	1	1	10	2,5
Yhteensä	36	93	57	39	5	230	2,5

1 = ei laisinkaan haastavaa 2 = jonkin verran haastavaa 3 = haastavaa 4 = erittäin haastavaa 5 = en osaa sanoa

Taulukko I: Kansainvälisen yhteistyön haasteellisuus

”Ajan löytäminen suunnittelutyölle, innostusta usein olisi ja organisaatiolla on kokemustakin kansainvälisestä yhteistyöstä, mutta hankkeiden valmistelu ja koordinointi on vaikea upottaa toimenkuviin tällä hetkellä. Myös kansainvälisten yhteistyökumppaneiden hakeminen vaatisi aikaa ja resursseja vaikka osaamista ja innokkuutta löytäisikin.”

”Hakukaavakkeet ovat pitkät ja perusteelliset, pitää jaksaa ja osata vastata kaikkiin kohtiin ja lukea etukäteen hankkeiden valintakriteerit. Hakemuksen tekoon oppii, mutta vaatii aikamoista aivojumppaa ja runsaasti työaikaa.”

”Rahoitusta ei vain ole helppo saada vaikka hanke olisi meistä kiinnostava ja hyödyllinen. Kumppanihaku edellyttää aktiivista verkostoitumista kansainvälisesti eli myös matkustelua johon ei ole riittävästi mahdollisuutta pienessä työyksikössä.”

Sytä haasteellisimpiin seikkoihin kysyttiin avoimella kysymyksellä. Haasteellisimmaksi asiaksi mainittiin valmiista vaihtoehdoista ajan löytäminen suunnittelutyölle (7 mainintaa) ja toiseksi haasteellisemmaksi hakemusten laatiminen (4 mainintaa). Kansainvälisten yhteistyökumppanien hakemisen mainitsi haastavaksi 3. Haasteellisimmiksi asioiksi nostettiin myös rahoituksen hakeminen, kaikille osapuolille sopivien kohderyhmien valitseminen, vastualueista sopiminen, sopimusten laatiminen, kielelliset ja kulttuuriset erot sopimuksia laatiessa, erilaiset toimintakulttuurit yhteistyökumppanien kanssa, lasten ja nuorten perheiden osallistaminen, raporttien laatiminen rahoittajille sekä hankkeiden dokumentoinnin tallentaminen niin, että se olisi muidenkin saatavilla.

Ajallinen ja rahoitushakemusten laatimisen haasteellisuus liittyvät monesti yhteen. Hakemukset koetaan monimutkaisiksi eikä omista tavoitteista ja tarpeista lähteviksi. Myös muutokset hakusysteemeissä ovat haastavia ja aikaa vieviä. Hakemusten laatiminen on monesti pienissä organisaatioissa yhden ihmisen harteilla tai hankkeeseen liittyvät työt on vaikea istuttaa kenenkään työtehtävään. Toiseksi aikaongelma liittyy suunnittelutyöhön. Sekä organisaatioiden sisällä että yhteistyökumppanien väliselle yhteiselle suunnittelulle on haastavaa löytää aikaa. Jälkimmäiseen liittyvät myös aikavyöhykkeiden tuomat haasteet. Haasteellisuutta koetaan myös niin kansainvälisten kuin kotimaisten kumppaneiden välillä olevista hallinnollisista ja kulttuurisista eroista, mutta myös sen suhteen, mitkä syyt ja tavoitteet kumppaneilla on olla hankkeessa mukana.

Kyselyssä tiedusteltiin myös mahdollisia **muita haasteita**. Yhdeksi mainittiin sponsorirahan hankkiminen ja siihen saatavan avun kalleus. Haasteita synnyttää myös organisaatioiden sisällä tapahtuvat henkilöstömuutokset tai linjamuutokset. Henkilösidonnaisia haasteita on koettu myös hankkeiden toteutuksessa; jotkut ongelmat katoavat henkilövaihdosten myötä. Haasteeksi mainittiin niin ikään tulkkien jatkuva tarve sekä se, että hakemusten ja selvitysten pysymistä aikataulussa hankaloittaa kommunikoinnin (kirjeenvaihdon) hitaus yhteistyökumppanien kanssa.

5.2.3 Hankkeiden hyödyt

”Kansainvälinen yhteistyö rikastuttaa näkemään omaa työskentelyä toisella tavalla ja auttaa suhteuttamaan asioita. Yhteistyöstä saatavat vaikutteet ovat merkittäviä ja ne palvelevat koko työyhteisöä.”

”Kulttuurien kohtaaminen on aina antoisaa ja silmiä avartavaa. Haluamme kansainvälisellä yhteistyöllä rohkaista lapsia toimimaan yhdessä eri kansallisuuksien kanssa.”

Hankkeiden antoisimpia puolia kysyttiin avoimella kysymyksellä. Niiksi mainittiin seuraavat asiat:

- asioiden oppiminen itsestä ja muista ihmisistä
- uudet ja toisenlaiset sisällöt, ajattelu- ja työskentelytavat
- osaamisen, kokemusten ja ideoiden vaihtaminen
- kulttuurien kohtaaminen ja kansainvälistyminen
- maailman avartuminen
- ajattelutapojen avartuminen
- ihmisiin tutustuminen
- matkustaminen
- verkostoituminen
- oppilaiden rohkaiseminen
- uudet kokemukset
- nuorten yhteistyön rentous
- onnistumisen ilo

Näistä oppiminen mainittiin vastauksissa kaikkein useimmin ja se liitettiin juuri ihmisenä kasvamiseen. Kaikissa vastauksissa kansainvälisten hankkeiden ja yhteistyön antoisaksi puoleksi todettiin se, että siitä saavat ja hyötyvät kaikki osapuolet, niin lapset ja nuoret kuin opettajatkin, ja että kaikki yhteistyökumppanit oppivat toinen toisiltaan.

Syitä toteuttaa kansainvälisiä hankkeita taustoitettiin myös kysymällä sisältyykö kansainvälinen yhteistyö organisaation toimintasuunnitelmaan ja tavoitteisiin. Yhtä organisaatioita lukuun ottamatta se sisältyy. Tosin organisaatio, jolla se ei sisälly, on toteuttanut vastaajista määrällisesti eniten kansainvälistä yhteistyötä. Tämä vastaaja toteaa kyselyssä, että:

”Meillä suurin osa hankkeista lähtee henkilökohtaisten kontaktien ja tuttujen kumppanien kanssa, joten luottamus on jo olemassa. Se helpottaa. En tiedä jaksaisinko tehdä tuntemattomien kanssa? ainakin se olisi alussa haasteellisempaa.”

”Tosin koska on kyse henkilöiden välisistä suhteista, ei kannata tehdä kansainvälisiä hankkeita, jos ei nauti niistä!”

5.2.4 Tuen tarve

Kysyttäessä missä asioissa ja millaista tukea on eniten kaivattu kansainvälisiä hankkeita suunniteltaessa ja toteutettaessa nousivat esille seuraavat asiat:

- rahoituksen hakeminen ja siihen liittyvä byrokratia; taloudellis-hallinnollinen tuki
- ajan saaminen suunnittelutyölle ja sopivien kumppanien löytymiselle
- ajan saaminen koordinoinnille ja hallinnolle (=rahallinen tuki)
- asiantuntemusta sopimusten laatimiselle
- tulkkipalvelut
- neuvontaa sponsorirahoitukseen ja yritys yhteistyöhön
- aktiivisena osapuolena toimiminen hankkeita käynnistettäessä; sisällöllisiä syitä olla hankkeiden käynnistäjä

Eniten tukea toivottiin rahoitukseen ja sen hakemiseen liittyviin seikkoihin. Seuraavaksi eniten toivottiin enemmän aikaa hankkeen eri vaiheisiin, sekä tukea tulkkipalveluihin.

Vastaajilta kysyttiin myös heidän neuvojaan kansainvälistä yhteistyötä suunnitteleville. Lähes kaikissa vastauksissa neuvottiin tekemään hyvä suunnitelma ja selkeät sopimukset työnjakoineen ja tavoitteineen. Yhtä paljon kehoitettiin varaamaan reilusti aikaa hankkeen tekemiselle. Lisäksi todettiin, että kannattaa lähteä liikkeelle sisällöistä ja itselle tärkeistä asioista. Kehotettiin myös varmistamaan, että hankkeella on organisaation johdon tuki, ja muistutettiin, ettei kieliongelmiä kannata pelätä, väärinymmärryksiä sattuu joka tapauksessa.

”Sisältö edellä! Aito yhteistyö ei ole päälle liimattua vaan syntyy aidoista kohtaamisista ihmisten välillä.”

5.2.5 Kehittämistoiveita

Toivotuimmat asiat kansainvälisen yhteistyön ja siihen annettavan tuen kehittämisessä liittyvät **tiedonjakoon**. Niin asiaa varsinaisesti, mutta myös muita asioita kysyttäessä, tuli esiin toive jonkinlaisesta tietopankista ja foorumista, jossa olisi tietoa apurahoista, niiden hakemisesta, tsekkauslistasta ja ohjeistuksia hankkeisiin liittyvistä asioista, ehkäpä jopa jonkinlaisia mallirunkoja hankkeiden toteuttamiseen. Forumille voisi myös kerätä dokumentteja hankkeista jonkinlaiseksi pankiksi jo toteutetuista hankkeista. Tulisi kehittää jonkinlainen helppo **tallennus- ja dokumentointisysteemi**. Toivottiin myös alustaa vertaistuelle ja kokemusten (onnistumisten ja epäonnistumisten) jakamiselle kollegoiden ja organisaatioiden kesken. Itse hankkeiden toteuttamisessakin toivottiin **yhteistyön kehittämistä**. Parempaa yhteistyötä toivottiin niin koulujen välillä kuin pienillä voimavaroilla toimivien organisaatioiden ja isompien organisaatioiden välillä. Esille nousi myös toiveet **byrokratian madaltamisesta** ja hakuaikeiden porrastamisesta. Vastausten joukossa oli idea, että esimerkiksi joku lasten kulttuurikeskus tarjoaisi kansainvälisten hankkeiden tukipalveluja **valtakunnallisena palveluneuvojana**.

5.3 Rahoittajilta ja rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta saatu aineisto ja tieto

Koska kentältä kyselyn avulla kerättyä tietoa jo toteutetuista hankkeista tuli kohtalaisen niukasti, tiedon keruu hankkeiden rahoittajilta tai rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä katto-organisaatioilta osoittautui selvitystyön aikana olennaiseksi. Ilmeni, että selvitystyön suunnitteluvaiheessa kyselyjä tukemaan ajatelluista tietolähteistä olisi saanut enemmänkin tietoa kuin tämän selvitystyön puitteissa pystyttiin keräämään ja käsittelemään. Sekä jälkikäteen että käytettyjen tietolähteiden kautta ilmeni myös muita mahdollisia tahoja, joilta tietoa lasten ja nuorten parissa tehtävästä kansainvälisestä yhteistyöstä voisi olla saatavilla, esimerkkinä mainittakoon kehitys yhteistyötä tekevät, organisoivat ja rahoittavat tahot. Tässä selvityksessä on siis pystytty hyödyntämään vain osaa tahoista, joista tietoa olisi voinut saada.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO

CIMO:sta selvitystä varten saatiin koonti lastenkulttuurihankkeista EU:n Kulttuuri 2000-ohjelmasta sekä EU:n Kulttuuri-ohjelmasta vuosilta 2007–2013, josta käytettävissä oli myös raportti kaikista ohjelman suomalaisväritteistä hankkeista. Lisäksi selvitystyöhön liittyen haastateltiin CIMO:n Luova Eurooppa -ohjelman ohjelma-asiantuntija Riikka Koivulaa. Selvitystyön ja jatkon kannalta kiinnostavaa aineistoa on myös raportti CIMO:n vuonna 2013 tekemästä

kyselystä EU:n Kulttuuri-ohjelmaan osallistuneille suomalaisorganisaatioille. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa ohjelman hankkeiden käytännön hyötyjä.

CIMO:n ohjelmissa on vuosien 2000–2013 aikana ollut mukana 14 lasten ja nuorten kulttuurin hanketta. Kulttuuri 2000 -ohjelmassa 8 ja 6 vuosina 2007–2013, jolloin suomalaisväritteisiä hankkeita oli kaiken kaikkiaan 122. Pääosa lasten ja nuorten kulttuurin hankkeista oli esittävän taiteen alueelta, teatteri-, nukketeatteri- ja sirkusalan hankkeita, pari useampaa taiteenalaan yhdistävää hanketta sekä musiikin ja kirjallisuuden (tarinan kerronta) alan hankkeita. Visuaaliseen alaan liittyviä hankkeita on ollut 4. Niistä 2 on ollut Designmuseon vetämiä Fantasy Design -hankkeita vuosilta 2002–2006 ja 2009–2011. Toisessa on ollut 3 ja toisessa 4 kansainvälistä yhteistyökumppania. EU:n Kulttuuri 2000 -ohjelmassa oli lisäksi suomalaisia mukana 2 hankkeessa. Toisen sisältönä oli taidekasvatuksen metodit ja taiteen tulkinta nykytaiteen parissa. Suomalaisen tahon lisäksi hankkeessa oli toimijoita 2 maasta. Toisessa hankkeessa oli mukana suomalainen lastensuojeluyksikkö. Kansainvälisiä kumppaneita tässä hankkeessa oli 2. Poikkitaiteellinen hanke oli suunnattu alle kolmivuotiaille lapsille ja heidän kanssaan toimiville aikuisille. Kaikissa hankkeissa oli mukana 1 tai 2 muuta Pohjoismaata ja 1 tai 2 muuta Euroopan maata. Suomalaiset toimijat olivat hankkeissa kolmelta paikkakunnalta.⁷

Lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alan hankkeita CIMO:n ohjelmissa on siis vähän ja varsinkin tämän selvitystyön kohteena olevissa organisaatioissa. Kuten kentälle tehdyissä kyselyissä ilmeni myös CIMO:ssa tiedetään, että hankkeiden toteuttaminen on työlästä. Tuntuu on kuitenkin se, että hankkeita toteuttaneet kokevat ne työn arvoiseksi ja merkityksellisiksi. Monet kokevat, että oman toiminnan kehittämisessä on pakko mennä maan rajojen ulkopuolelle ja näkevät kansainvälisyyden keskeiseksi osaksi toimintaansa. CIMO:n kaltaisten organisaatioiden ja niiden rahoitusohjelmien avulla toimijoilla on mahdollisuus monipuolistaa rahoitusohjaansa kansainvälisessä toiminnassa.

Ryhdyttäessä toteuttamaan hanketta olennaista onkin, että sitä lähdetään tekemään sisältö edellä. Yksi tapa on hankkeistaa jokin kokonaisuus muutoinkin tehtävässä kansainvälisessä yhteistyössä tai oman perustoiminnan alue. Hankkeen myötä fokusoidaan toiminnassa alueeseen, joka on rahoitusohjelmien tavoitteiden mukainen.

Ohjelmat antavat mahdollisuuden myös lisätä liikkuvuutta ja verkostoitumista, jotka ovat keskeisiä lähtökohtia kansainväliselle toiminnalle. Hankkeet syntyvät kontakteista, joita luodaan esimerkiksi kansainvälisissä seminaareissa. Liikkuvuuden myötä kasvaa myös asiantuntijuus oman alan sisällöistä, joka voi johtaa ja helpottaa yhteisten ajatusten ja sitä kautta yhteisten hankkeiden syntymiseen kansainvälisten alan toimijoiden kanssa. CIMO:ssa ei osattu sanoa, kuinka suurta kansainvälinen liikkuvuus lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla on, mutta tuntuu on että uusia kontakteja kyllä syntyy.

Suomalaiset ovat vielä tähän mennessä olleet pääosin, varsinkin isommissa hankkeissa, yhteistyökumppaneina. Pääjärjestäjänä suomalaistoimija on harvassa hankkeessa. Matka liikkuvuudesta ja verkostoitumisesta hankkeiden toteuttamiseen etenee askel kerrallaan. Kansainvälinen yhteistyö ja hankkeiden toteuttaminen lähtee ja kannattaakin aloittaa pienemmästä roolista ja pienemmistä hankkeista. Jotkut suomalaiset ovat lähteneet liikkeelle olemalla epävirallisia kumppaneita hankkeissa. Kun kokemusta on karttunut, on uskaltanut ottamaan isompi rooli ja toteuttamaan isompia hankkeita.

Tukea hankkeiden toteuttamisessa tarvitaan monella eri tasolla. Neuvoja kaivataan hankkeen soveltuvuuden arvioimisesta ohjelmaan ja kumppanien etsimisestä käytännön apuun, kuten sähköisen kaavakkeen ja niihin tarvittavien liitteiden täyttämiseen oikein. Tuella on tarvetta koko prosessin ajan. Näkemys CIMO:ssa onkin, että olisi hyvä jos hankkeessa olisi sama ihminen, joka laatii hakemuksen, olisi mukana hankkeen toteutuksessa sekä raportoi siitä. Esimerkiksi hakemuksen laatimisen, joka on työläs vaihe, ulkoistamista ei pidetä suositeltavana, vaikka joissakin Euroopan maissa ja isoissa organisaatioissa sitä tehdäänkin.

Laajemmin kansainväliseen yhteistyöhön ja hankkeisiin liittyvässä tiedotuksessa ja neuvonnassa on ongelmana se, että kullakin rahoittajalla tai rahoitusta kanavoivalla taholla on antaa tietoa ja neuvontaa vain heidän omista ohjelmistaan. Toki jonkinlainen yleiskuva eri mahdollisuuksista ja niiden painopistealueista on, joten eri tahot voivat ohjata ottamaan yhteyttä sopivimpaan. Toinen palvelua rajoittava seikka on se, että organisaatioilla, jotka ovat osa suurempaa, kansainvälistä verkostoa kuten CIMO osa EU:ta, tieto toteutetuista hankkeista ja hankkeiden loppuraportit kerätään muualle kuin Suomeen, CIMO:n kohdalla Brysseliin. Tarkempaa tietoa yksittäisistä tai yksittäisen alan, kuten tämän selvityksen kohdalla lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alan, hankkeista ei ole kootusti saatavilla.

Koska isolla ja monia aloja palvelevalla organisaatioilla ei voi olla tietoa yksittäisen alan toimijoista ja heidän kansainvälisestä toiminnasta, CIMO:ssa on koettu tärkeäksi ja toimivaksi yhteistyö eri alojen tiedotuskeskusten, kuten kulttuurialalla sirkuksen ja teatterin tiedotuskeskusten kanssa. Tuntuu on, että tarvetta on omien, rajattujen alueiden kansainvälisten hankkeiden ja yhteistyön asiantuntijuudelle; tiedon jakamiselle oman alan mahdollisuuksista ja erityispiirteistä. Vaikka hankkeiden eri vaiheita ei voi ulkoistaa, sillä hankkeet perustuvat henkilökohtaiselle verkostoitumiselle ja kontakteille, tiedotuskeskus voi antaa apua verkostoitumiseen, jakaa ja koota tietoa, toimia yhteispisteinä ja rohkaista kansainväliseen yhteistyöhön. Ehkä myös luoda aktiivisesti yhteyksiä Eurooppaan ja muualle maailmaan. Hankkeiden toteuttamisessa on kuitenkin aina tärkeää, että myös itse hankkii tietoa.

⁷ Helsinki, Valkeakoski ja Mänttä-Vilppula.

CIMO toteutti kesällä 2013 kyselyn vuosina 2007–2012 hyväksytyissä hankkeissa mukana olleille suomalaisjärjestäjille. Kyselyssä kartoitettiin suomalaisjärjestäjien näkemyksiä Kulttuuri-ohjelman hyödyistä sekä kokemuksia hankkeen ja hakemuksen valmistelusta. Kysely lähetettiin 72 järjestäjälle ja siihen vastasi 43. Vastausprosentti oli siten 60. Vastanneista organisaatioista 8 toimi hankkeissa pääjärjestäjänä ja 35 yhteisjärjestäjänä. Kyselyn mukaan hankeideat syntyvät useimmiten organisaatioiden aiempien verkostojen tai hankekumppaneiden kanssa. Yhteistyökumppanit löytyvät useimmin muiden hankepartnerien kautta. Vain viidesosa kyselyyn vastanneista organisaatioista oli lähtenyt hankkeeseen ilman ennestään tuttuja kumppaneita ja pelkää oman yksin kehitetyn idean perusteella. Samoin pelkkä oman taiteenalan kehittäminen motivoi vain harvaa hankkeeseen ryhtynyttä organisaatiota.

Yli 90 prosenttia kyselyyn vastanneista organisaatioista oli sitä mieltä, että keskeinen hanketoiminnasta syntynyt hyöty on oman taiteenalan kansainvälisen liikkuvuuden mahdollistuminen. Tärkein hyötynäkökohta vastaajien mielestä on kuitenkin uusien näkökulmien löytyminen omaan työhön. Lisäksi moni kyselyyn vastannut arvioi, että hankkeeseen osallistuneiden organisaatioiden ja yksittäisten henkilöiden ammattitaito kehittyi sekä toiminnan näkyvyys ja tunnettuus lisääntyi kansainvälisen toiminnan myötä. Kyselyyn vastanneista organisaatioista 73 % kertoi hankejärjestäjien välisen yhteistyön jatkuneen myös hankkeen jälkeen. Tässäkin kyselyssä oli kysytty vastaajien vinkkejä hankkeen ja hakemuksen suunnitteluun. Niitä olivat: aloita suunnittelu ajoissa, tunne kumppanit, tutustu hakukriteereihin ja aiemmin rahoitettuihin hankkeisiin, suunnittele yhdessä, sovi käytännön asioista etukäteen, valmistele budjetti huolella, varaudu hankehallintoon, pohdi, mitä haluat hankkeesta viestiä, kenelle ja mitä kanavia pitkin.

Pohjoismainen kulttuuripiste

Pohjoismainen kulttuuripiste on Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen kulttuuriorganisaatio, joka toimii kaikissa Pohjoismaissa. Se hallinnoi neljää pohjoismaista tukiohjelmaa: Kulttuuri- ja taideohjelma, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kulttuurialan liikkuvuusohjelma, KreaNord ja Nordbuk. Se myös jakaa tietoa Pohjoismaista ja herättää mielenkiintoa pohjoismaista kulttuuria kohtaan sekä tarjoaa digitaalisia mahdollisuuksia pohjoismaiselle kulttuuriyhteistyölle.

Pohjoismaisella kulttuuripisteellä ei ole koottua tietoa pohjoismaisista lasten ja nuorten hankkeista. Helsingissä sijaitseva Pohjoismainen kulttuuripiste on noin viimeiset puolitoista vuotta hallinnoinut Pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean, NORDBUK:in, tukiohjelmaa. Tätä ennen sitä hallinnoitiin Tanskasta käsin ja siitä johtuen organisaatiolla ei ole tarkempaa historiikkaa lasten ja nuorten hankkeisiin myönnetystä tuista.

Verkkosivuilla listatuista hankkeista, joille NORDBUK on myöntänyt tukea vuodesta 2005 lähtien, oli lasten ja nuorten kulttuuriin liittyviä hankkeita 5 kappaletta. Kaikissa kohderyhmänä olivat nuoret ja joissakin niistä järjestäjänäkin oli nuorisopalvelut tai nuorisoyhteistyö. Hankkeiden joukossa oli yksi selkeästi visuaalisen kulttuurin hanke; Sarjakuvaseuran sarjakuvaleiri nuorille. Kahtena vuonna rahoitusta oli saanut poikkitaiteellinen nuorten taidefestivaalihanke. Muita lasten ja nuorten kulttuuriin liittyviä hankkeita olivat musiikkikasvatushanke ja teatteriprojekti.

Opetushallitus

Opetushallituksesta saatiin selvitystä varten lista visuaalisen kulttuurin kansainvälisyshankkeista, joita on rahoitettu taiteen perusopetuksessa vuosina 2005–2014. Rahoitus on ollut valtionavustusta, jonka käyttö on kohdennettu opetustuntikohtaisen valtionosuuden piiriin kuuluvan taiteen perusopetuksen kehittämishankkeisiin. Hankkeita on ollut 14. Viimeisimmät kansainväliset hankkeet on tämän aineiston mukaan toteutettu 2012 ja kaikkina vuosina niitä ei ole toteutettu.

Hankkeista 9 on liittynyt kuvataideopetukseen, 3 käsityön opetukseen ja 2 arkkitehtuurikasvatukseen. Hankkeita toteuttaneita kouluja oli 8. Hankkeita on 2 koululla ollut 3, 2:lla 2 ja 4:llä 1. Kansainvälisiä kumppaneita oli 4 hankkeessa 1, 3 hankkeessa 2 ja 1 hankkeessa 3. Kumppaneita oli 9 Euroopan maasta, Venäjältä sekä Aasiasta ja Yhdysvalloista.⁸ Hankkeista 1 liittyi laajemman verkoston ohjelmaan. Kaikki hankkeet liittyivät pedagogian ja opetusmenetelmien kehittämiseen ja hankkeissa keskeisellä sijalla oli pedagoginen vuorovaikutus; kokemusten vaihto eri maiden kollegoiden kesken sekä opetusmenetelmien tai eri kuvataiteen tai käsityömenetelmien opiskelu tai opettaminen. Myös tietoteknisen oppimisympäristöjen kehittäminen oli kahdessa hankkeessa mukana mm. verkkogallerioiden muodossa. Myös perinteinen näyttely, työpaja, seminaari ja vierailut olivat hankkeissa toteutettuja sisältöjä.

Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto

Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto kerää ja tilastoi joka toinen vuosi tietoa lasten ja nuorten visuaalisten taiteiden taiteen perusopetusta antavista oppilaitoksista. Kahdessa edellisessä (vuonna 2010 ja 2012) kyselyssä on kysytty myös kansainvälisestä yhteistyöstä. Kyselyihin vastanneiden joukossa kansainvälistä yhteistyötä oli toteutettu kyseisinä vuosina yhteensä 17 kuvataidekoulussa tai taidekoulussa ja 1 arkkitehtuurikoulussa 17 eri paikkakunnalla.⁹

⁸ Yhteistyökumppanit hankkeissa olivat Venäjä (2 hanketta), Viro, Tanskasta, Slovakia (3 hanketta), Kroatia, Tsekin tasavalta, Unkari, Hollanti, Pohjoinen ulottuvuus (Ruotsi, Norja, Grönlanti). Lisäksi oli vieraileva taiteilija USA:sta ja suomalaisen opettajan vierailu Malesiassa ja Sumatralalla.

⁹ Jyväskylä, Helsinki, Hyvinkää, Hämeenkyrö, Hämeenlinna, Lappeenranta, Lohja, Loimaa, Pori, Porvoo, Pudasjärvi, Rauma, Rovaniemi, Tampere, Turku, Tuusula ja Vantaa

Niistä 7 oli yhteistyötä ollut molempina vuosina. Yhteistyökumppaneita oli 17 maasta¹⁰. Eniten yhteistyötä tehtiin venäläisten ja virolaisten kanssa. Yhteistyökumppaneista oli tiedot vuodelta 2012. Niitä olivat taidekoulut (6) tai lukiot (3).

Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liiton oma kansainvälinen toiminta on sitä, että se pyrkii luomaan ja kehittämään suhteita mm. naapurimaiden (Pohjoismaat, Venäjä, Baltian maat) ja eurooppalaisten taidekasvatusjärjestöjen ja kuvataidekoulujen kanssa. Liitto seuraa taidekasvatuksen kansainvälistä tutkimusta ja nykytilaa sekä välittää tietoa. Liitto toimii myös suomalaisten kuvataidekoulujen koordinaattorina kansainvälisissä hankkeissa.

Liiton ja sen jäsenten kansainvälistä toimintaa ovat myös jäsenyydet kansainvälisissä järjestöissä ja verkostoissa. Näitä ovat muun muassa InSEA (International Society for Education Through Art) ja Arts4all -verkosto. InSEA on Unescon alainen järjestö, joka organisoii taidekasvattajien kansainvälistä verkostoitumista, järjestää kansainvälisiä konferensseja ja julkaisee tutkimustietoa taidekasvatuksesta. Arts4all-verkoston tavoitteena on taidekasvatuksen aseman vahvistaminen sekä yhteistyön kehittäminen eurooppalaisten taidekoulujen, kulttuurilaitosten ja taidekouluja edustavien järjestöjen välillä.

Taitoliitto / Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry

Iso osa lasten ja nuorten käsityön opetuksesta ja taiteen perusopetuksesta annetaan Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n ylläpitämissä käsityökouluissa. Sen vuoksi selvityksen tiimoilta kansainvälisestä toiminnasta kysyttiin myös sieltä. Liitosta kerrottiin, ettei mitään mainittavaa kansainvälistä toimintaa tai projekteja ole ollut. Jotain yksittäisiä kontakteja, vierailuja ja seminaariosallistumisia on ollut.

Taiteen edistämiskeskus

Taiteen edistämiskeskuksella ei henkilön mukaan, jolta asiaa tiedusteltiin, ole tällä hetkellä sellaista tilastointia, jonka avulla saisi haettua tietoa lasten ja nuorten kulttuurin alalla tehdyistä kansainvälisistä hankkeista. Hän kuitenkin arvioi, että keskuksen myöntämien taiteenalakohtaisten avustusten sekä kansainväliseen toimintaan ja lastenkulttuuriin tarkoitettujen avustusten joukossa voi olla lasten ja nuorten visuaalisen kulttuuriin liittyviä kansainvälisiä hankkeita. Ainoa keino selvittää asiaa olisi hakemuslomakkeisiin tutustuminen. Kuitenkaan edes käyttötarkoitusten perusteella ei aina pysty päättämään, onko kyse lastenkulttuurista tai kansainvälisestä toiminnasta. Taiteen edistämiskeskuksessa ollaan kehittämässä tilastointia, joka helpottaisi tiedon etsimistä. Tätä selvitystä varten lähetetty kysymys kootusta tiedosta laitetaan tiedoksi asiaa suunnitteleville.

Koska Taiteen edistämiskeskuksen myöntämien avustuksien ja apurahojen määrä on suuri eivätkä lasten ja nuorten kulttuurin hankkeet ole oma avustuskohde vaan ne ovat muiden avustuskohdeiden sisällä, tämän selvityksen alla olevaa aineistoa on hyvin haasteellista koota Taiteen edistämiskeskuksen verkkosivuilla olevista myönnettyistä apurahoista ja avustuksista. Avustuksen saaneen kohteen sisältö on mainittu vain otsikkotasolla, joten sekin vaikeuttaa päättelyä hankkeen kuulumisesta selvityksen alla olevaan ryhmään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla todetaan, että kansainvälinen yhteistyö nuorisotoimialalla perustuu pääosin hallitustenvälisiin monenkeskisiin ja kahdenvälisiin sitoumuksiin. Sekä kansainvälisen yhteistyön että EU-yhteistyön tavoitteena on kansallisen nuorisopolitiikan kehittäminen ja kansallisen nuorisotyön tukeminen verkottumisen ja hyvien käytäntöjen vaihdon avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö luo edellytyksiä alan toimijoiden kansainväliselle yhteistyölle. Lastenkulttuurin kohdalla kansainvälisestä toiminnasta ei olla kerrottu.

Kuten Taiteen edistämiskeskuksen myös opetus- ja kulttuuriministeriön kohdalla mahdollisesti avustusta sen ohjelmista saaneet lasten ja nuorten kulttuurin kansainväliset hankkeet ovat muiden avustuskohdeiden joukossa. Niinpä OKM:n kohdalla on lähes mahdotonta lähteä kokoamaan tietoa näin rajatulta alalta kuin tässä selvityksessä on kyse. Asiaa ministeriöstä tiedusteltaessa vastattiin, että lastenkulttuurille kansainvälistyminen on haaste ja että ministeriössä yritetään edistää valtakunnallista yhteistyötä ja valtakunnallisten hankkeiden syntymistä. Se on askel kohti eurooppalaista yhteistyötä tulevaisuudessa, vaikka jonkin verran sitä on jo olemassa.

Taikalamppu-verkosto

Taikalamppu on opetus- ja kulttuuriministeriön tukema lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen verkosto, joka kehittää ja välittää kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille. Taikalamppu-verkostoon kuuluu tällä hetkellä viisitoista jäsentä. Ne toimivat eri puolilla maata, ja joukossa on niin lasten- ja nuorten kulttuurikeskuksia kuin alueellisia lastenkulttuuriverkostoja.

Taikalamppu-verkostossa ei olla kerätty tietoa sen jäsenten kansainvälisestä toiminnasta. Verkoston koordinaattorilla on vain mutu-tietoa keskusten kansainvälisestä yhteistyöstä, minkä ulkopuolelle jää sellaista, josta ei tiedetä mitään.

¹⁰ Italia, Latvia, Liettua, Norja, Portugali, Puola, Romania, Saksa, Slovakia, Tanska, Tsekin tasavalta, Unkari ja Viro sekä Venäjä, Ukraina, Japani ja Brasilia.

Asiaa tiedusteltaessa vastaukseksi saatiin, että kyseessä on tärkeä selvitys olisi hyvä selvittää systemaattisemmin, millaista toimintaa on ollut ja on nyt juuri meneillään.

Visuaalisen taiteen keskus Frame

Visuaalisen taiteen keskus Framen tehtävänä on vahvistaa suomalaisen visuaalisen taiteen asemaa ja toimia visuaalisen taiteen tiedotuskeskuksena. Se kokoaa, taltioi ja jakaa tietoa visuaalisen taiteen eri aloilta ja edistää nykytaiteen vientiä, kansainvälistä näkyvyyttä sekä suomalaisten ja kansainvälisten nykytaiteen toimijoiden yhteistyötä. Framen apurahat suuntautuvat suomalaisten tai Suomessa asuvien taiteilijoiden hankkeisiin ulkomailta. Suomessa tapahtuvaa toimintaa Frame tukee vain asiantuntijavierailujen muodossa. Asiantuntijat ovat yleensä kuraattoreita, jotka etsivät suomalaisia taiteilijoita. Eli käytännössä mukana ei siis ole ollut lasten ja nuorten kansainvälisiä hankkeita.

Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi

Sitä, miten kansainvälistä yhteistyötä tehdään Venäjän suuntaan, kartoitettiin Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin tilastojen kautta. Myös sen ulkopuolella suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyötä, mutta tämä selvitys antanee kuitenkin jotain viitteitä siihen, minkä verran lasten ja nuorten kulttuurin ja rajatummin visuaalisen kulttuurin alalla on kiinnostusta tehdä yhteistyötä venäläisten toimijoiden kanssa.

Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi on vuodesta 2000 asti auttanut suomalaisia ja venäläisiä toimijoita löytämään toisensa ja käynnistämään yhteistyön. Vuosittain järjestettävät foorumit ovat antaneet mahdollisuuden myös jatkoneuvotteluihin. Foorumit ovat joka toinen vuosi Suomessa ja joka toinen vuosi Venäjällä.

Alla olevaan taulukkoon on koottu viimeisen kuuden vuoden ajalta lukuja hanke-ehdotuksista, joista on tietoa Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin verkkosivuilla. Kyseessä on siis hanke-ehdotuksia, joiden toteutumisesta ei ole tietoa. Useimpien hankkeiden kohdalla, joista käytiin neuvotteluja, todetaan tuloslomakkeessa, että neuvottelusta seurasi konkreettista yhteistyötä tai aikomus tehdä yhteistyötä tai/ja yhteistyö toteutuu, jos rahoitus järjestyy (valmiit vaihtoehdot vastauksiksi). Suurin osa luvuissa mukana olevista hankkeista on suoraan lapsiin ja nuoriin kohdistuvia, mutta joukossa myös hankkeita, joissa kohderyhmänä on aikuiset tai lapset ja aikuiset yhdessä. Luvuissa on myös mukana yleissivistävien tai ammatillisten koulujen ja oppilaitosten välisiä hanke-ehdotuksia (vrt. selvityksessä ne on muutoin rajattu pois). Näin siksi, että yhteistyötahoja hankkeissa on usein useampia ja eri toimialoilta.

	2009*	2010	2011	2012	2013	2014
Hanke-ehdotuksia yhteensä	226	109	312	102	378	130
Lasten ja nuorten kulttuurin hanke-ehdotuksia**	71	21	80	19	63	33
Lasten ja nuorten visuaaliseen kulttuuriin liittyviä hanke-ehdotuksia***	18	4	25	6	19	10
- käyty neuvotteluja	5	3	8	6	8	9
- venäläisiä ehdotuksia, ei neuvotteluja	12	-	17	-	11	-
- suomalaisia ehdotuksia, ei neuvotteluja	1	1	-	-	1	2

Taulukko 2: Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin hankkeiden määriä

*Foorumit järjestetty parillisina vuosina Suomessa ja parittomina Venäjällä.

**Näiden hankkeiden joukossa on seuraavia aloja: 1) kirjasto, kirjallisuus ja kieli, 2) esittävä taide (teatteri, nukketheateri, tanssi, sirkus), 3) musiikki, 4) hankkeet, joissa taide on yhdistetty, johonkin muuhun tavoitteeseen, kuten kehitysvammaisten lasten toimintaan tai monikulttuurisuuskasvatukseen, 5) poikkitaiteelliset hankkeet, 6) muut, joita ovat mm. kieli ja kulttuuri laajasti, nuorisotyö, ympäristökasvatus, historia, leikki ja juhlaperinteet.

***Visuaalisen kulttuurin alaan kuuluvat tässä kuvataide, käsityö, muotoilu, muoti, elokuva, arkkitehtuuri, visuaalinen media, luvut sisältävät myös poikkitaiteelliset hankkeet, joissa mukana visuaalista kulttuuria.

Näistä luvuista huomaa, että venäläisiltä tulee huomattavasti enemmän yhteistyöehdotuksia kuin suomalaiset voivat niihin vastata. Maiden koko ja sitä myöten toimijoiden määrän ero näkyy myös siinä, että suomalaisiin ehdotuksiin vastaa yleensä useampi kuin yksi venäläinen taho. Lasten ja nuorten kulttuurihankkeiden kohdalla yhteistyökumppaneita on 1–5. Suomalaisia on yleensä yksi tai kaksi samassa hankkeessa. Viime vuosien hanke-ehdotukset sekä pinnallisempi katsaus aikaisempien vuosien hankkeisiin kertoo, että lasten ja nuorten hankkeita on aina ollut mukana, mutta ne ovat lisääntyneet viime vuosina, muun muassa lasten taidekouluja on molemmin puolin rajaa tullut viime vuosina enemmän mukaan.

Viimeisen kuuden vuoden aikana eniten hankkeita on ollut kirjallisuuden ja esittävän taiteen alalla, erityisen runsaasti nukketheaterihankkeita. Samaa osoittaa katsaus aiempien vuosien hanke-ehdotuksiin. Myös tanssiin ja musiikkiin liittyviä hankkeita on paljon. Venäläisten hanke-ehdotusten joukossa kiinnostavat huomiota useat poikkitaiteelliset projektit ja festivaalihankkeet. Venäläisten yhteistyötä ehdottavien joukossa on myös kirjastojen hankkeita, joihin liittyy kuvataidenäyttelyitä tai -kilpailuja. Visuaalisen kulttuurin hanke-ehdotuksista enemmistö on näyttely- sekä leirihankkeita, mutta jonkin verran myös opetuksen kehittämiseen liittyvää yhteistyötoiveita. Käsityön alalla esiin nousevat käsityöperinteeseen liittyvät hankkeet.

Vuosien 2009–2014 aikana neuvotteluja visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä hankkeista venäläisten kanssa on käynyt 25 eri organisaatioita. Lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alan hankkeiden joukossa oli Suomesta ehdotuksia 13 eri paikkakunnalta¹¹. Kuvataidekouluja tai kuvataide- ja käsityökouluja on ollut 5, lukio- tai yläasteen kouluja 6, taide- ja kulttuurikeskuksia 4, kansalaisjärjestöjä, yhdistyksiä, liittoja ja seuroja (mm. alueellisia Suomi-Venäjä -seuroja) yhteensä 5, lisäksi oli yksittäinen kirjasto, musiikkiopisto, kunnallinen nuorten työpajatoiminta, nuorisokeskus, kaupungin sivistyspalvelut, alueellinen taidetoimikunta, alueellinen ELY-keskus, museo ja lehti.

Nuori Kulttuuri -säätio

Nuori Kulttuuri säätiossä keskusteltiin kansainvälisestä toiminnasta kulttuurisuunnittelija Sari Rehéllin kanssa, joka on vastannut Nuori Kulttuuri -toiminnan kansainvälisestä työstä 12 vuoden ajan.

Nuori Kulttuuri -toiminnan lajit ovat tällä hetkellä tanssi, musiikki ja teatteri. Sana- ja visuaalisen taiteen roolia ja niiden esille tuomisen muotoja ollaan suunnittelemassa uusiksi. Vaikka Nuori Kulttuurin kansainvälinenkin toiminta liittyy vain esittäviin taiteisiin, on LAKU:n asiantuntijaorganisaation roolia hahmotellessa tärkeää tietää, kuinka kansainvälinen toiminta Nuori Kulttuuri -toiminnan piirissä toimii. Näin on erityisesti siksi, että LAKU on mukana kehittämässä visuaalisten taiteiden osuutta Nuori Kulttuuri -toiminnassa ja koska organisaatioiden toiminnalla on samoja kohderyhmiä.

Nuori Kulttuurin kansainvälinen toiminta oli aikaisemmin CIMO:n alaisuudessa. Kun Nuori Kulttuuri säätioitettiin vuonna 2012, siirtyi kansainvälinen toiminta CIMO:sta säätion hoidettavaksi. Nuori Kulttuuri säätion budjetissa on kansainväliseen toimintaan erillismääräraha, joka tulee veikkausvoittovaroista.

Nuori Kulttuurin kansainvälistä toimintaa on pääasiassa nuorten kulttuuriryhmien ulkomaille suuntautuvien esiintymismatkojen tukeminen. Avustuksia voivat hakea myös Nuori Kulttuuri -toiminnassa mukana olleet ohjaajat ja kulttuurisen nuorisotyön ammatillaiset ulkomaille suuntautuviin opintomatkoihin. Nuori Kulttuuri -säätio on myös mukana toteuttamassa suomalaista kulttuurivientiä. Osana kulttuurivientihanketta on vuosina 2005 ja 2008 valittu Nuori Kulttuuri -lähettiläryhmiä, jotka ovat esiintyneet eri puolilla maailmaa ja vieneet suomalaista nuorten kulttuuria ulkomaille. Lisäksi kansainvälistä työtä on Nuori Kulttuuri -säätion jäsenyys kansainvälisissä verkostoissa.

Toiminnan ollessa CIMO:ssa, avustuksia nuorten ryhmien esiintymismatkoihin ulkomaille pystyi hakemaan kuka vaan. Nykyisin kansainvälinen ohjelma on osa Nuori Kulttuuri -toimintaa ja tarkoitettu Nuori Kulttuuri -tapahtumiin Suomessa osallistuneille nuorille harrastajille sekä lasten ja nuorten kulttuurialan toimijoille. Avustusta voivat hakea organisaatiot, järjestöt, yhdistykset tai vapaat nuorten ryhmät. Avustusta ei myönnetä yliopistojen tai korkeakoulujen ryhmille. Ryhmässä tulee olla vähintään kolme esiintyjää ja esiintyjien tulee olla alle 29-vuotiaita. Kriteerinä on myös se, että matka on aidosti esiintymismatka eli ryhmällä on esiintyminen osana jotakin tapahtumaa tai festivaalia tai useampia esityksiä matkan aikana. Esiintyminen esimerkiksi ystävyyskoulun sisällä ei riitä.

Koska kriteerit ovat nykyisin tiukemmat, hakijoita on vähemmän. Toisaalta mukaan on tullut uusia ryhmiä. Aikaisemmin avustuksia hakivat usein samat, kansainväliseen toimintaan tottuneet tahot. Nyt kun avustukset eivät profiloitu CIMO:n ohjelmien kautta, niistä on yksinkertaisempaa tiedottaa ja ne ovat helpommin hahmotettavissa ja haettavissa. Oman säätion kautta saadaan paremmin perille se viesti, että avustusten turvin pyritään luomaan kaikille kohderyhmään kuuluville mahdollisuus kansainväliseen toimintaan. Yksinkertaisempi systeemi luo myös yksittäisille ryhmille onnistumisen kokemuksia, kun he saavat esiintymismatkan järjestettyä.

Nykyisen järjestelmän katsotaankin tukevan paremmin yksittäisen ryhmän toimintaa ja siinä olevien nuorten kehitystä ja kokemusta. Samoja nuoria, jotka ovat esiintyneet Suomessa, rohkaistaan lyhyen aikajänteen sisällä hakemaan kansainvälisiä kokemuksia. Se luo jatkuvuutta ryhmän toimintaan ja esiintymismatka ulkomaille on aidosti ryhmän toimintaa ja kehittymistä. Ulkomaille suuntautuvan esiintymismatkan myötä yksittäisen ryhmän vuorovaikutus vahvistuu yhteisen kokemuksen ja sen jakamisen myötä. Matkojen vaikuttavuuden katsotaan olevan juuri ryhmän sisäisen sekä ulkomaille ja ulkomailla luotujen kontaktien kautta syntyvässä vuorovaikutuksessa.

Nuori Kulttuurin apu ryhmille on taloudellista. Ryhmät tai niiden taustaorganisaatiot ja -järjestöt luovat itse kontaktit ulkomaille. Myös iso osa rahoituksesta kootaan muista lähteistä. Riippuen missä kontekstissa ryhmä toimii rahoituslähteitä ovat oppilaitokset, kunnat, erilaiset valtakunnalliset ja paikalliset järjestöt ja liitot sekä osallistujat ja heidän perheensä. Matkat eivät myöskään ole kiinni Nuori Kulttuurin kautta saatavan avustuksen suuruudesta. Ryhmät ovat sitoutuneita toteuttamaan suunnitteleman ja järjestämänsä esiintymismatkan. Vaikka avustus on ollut pienempi kuin on ajateltu, matkoja ei ole peruutettu.

Avustuksen saajien omaehtoisuus järjestelyjen sekä sen suhteen, minne esiintymismatka suunnataan, koetaan tällä hetkellä hyväksi. Toinen mahdollisuus olisi se, että Nuori Kulttuuri myöntäisi avustuksia omien verkostojensa ja yhteistyösopimusten mukaan. Näitä voisivat olla jo olemassa olevat tai niitä luotaisiin tätä toimintaa varten. Tällainen

¹¹ Espoo, Hämeenlinna, Hyvinkää, Joensuu, Jyväskylä, Lapinlahti, Lappeenranta, Nurmes, Nurmijärvi, Polvijärvi, Pudasjärvi, Oulu (määrällisesti eniten) ja Äänekoski

periaate kaventaisi ryhmien valinnanmahdollisuuksia maantieteellisesti ja voisi myös vaikuttaa siihen, millaisilla sisällöillä avustuksia saa. Nyt kohteet, joissa avustusta saavat ryhmät käyvät, ovat sekä sisällöltään että maantieteellisesti hyvin erilaisia ja vastaavat heidän omia intressejään, eikä avustusta järjestävän tahon intressejä, jolloin puhuttaisiin jo poliittisista päätöksistä. Toisaalta avustusten rajaaminen yhteistyösopimusten kautta mahdollistaisi tietyn taidelajin kansainvälistymisen vaikuttavuuden tai maiden kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamisen.

Tähän mennessä lähes kaikki hakeneet ovat saaneet avustuksia. Jos joku ei ole sitä saanut, se on johtunut siitä, että asetetut kriteerit eivät ole täyttyneet. Huomattavaa kuitenkin on, että Nuori Kulttuurissa avustuspäätöksissä ei ole sisällöllisiä tai taiteellisia kriteereitä vaan kriteerit ovat teknisiä. Toki niidenkin sisällä tulee tulkinnanvaraisia tilanteita. Onko esimerkiksi johonkin muotinäytökseen avustusta hakeva vaatesuunnittelijan, mallin ja koreografin muodostama työryhmä ryhmä? Tähän mennessä raja menee siinä, että kyseessä on selkeästi ryhmä esiintyjä. Jos ja kun Nuori Kulttuuri -ohjelmaan tulee mukaan uudestaan visuaalinen ja sanataide, joudutaan kriteerejä miettimään uudestaan ja ehkä myös kansainvälisen toiminnan muotoja. Onko fyysinen esiintymismatka ainoa muoto vai voiko kansainvälinen vuorovaikutus tapahtua myös virtuaalisesti?

Visuaalisen taiteen kohdalla suurin haaste on se, että ne ovat pääosin yksilölajeja. Ongelmaksi nähdään se, että sitä kautta avustuksen hakijoita todennäköisesti tulisi selvästi enemmän kuin ryhmänä. Tällöin jouduttaisiin tekemään karsintaa ja luomaan kriteerit sille. Osa niistä olisi oletettavasti laadullisia. Se taas johtaisi siihen, että pitäisi päättää kuka arvioi ja päättää, kenelle ja millaiselle työlle avustus myönnetään. Tällaisessa toiminnassa kärsisi se periaate, että kaikille luodaan mahdollisuus hankkia kansainvälisiä kokemuksia. Yksilölajien ongelmallisuutta perustellaan myös vaikuttavuuskriteerillä. Koska matkojen merkitystä mitataan sillä, kuinka moni saa kansainvälistymiskokemuksen ja kuinka monen välillä kokemus jaetaan, yksilölajeissa tuottavuus ja kustannustehokkuus jäisi pieneksi. Ryhmälajeihin perustuvilla festivaaleilla ja tapahtumissa kokemuksen jakajia on paljon enemmän kuin esimerkiksi taidenäyttelyssä olevien teosten kohdalla olisi ja yksittäisen tekijän yksittäisenä kokemuksena matkasta.

Yksi suunta, johon Nuori Kulttuurin kansainvälinen toiminta olisi myös mahdollista laajeta on ns. kotikansainvälistyminen. Nyt rahoitetaan vain Suomesta ulospäin suuntautuvia matkoja. Yhtä hyvin voisi ajatella tuettavan ulkomaisten ryhmien tuomista Suomeen. Tämän toiminnan kautta ainakin vaikuttavuus suomalaisnuoriin määrällisesti olisi suurempi.

Nuori Kulttuurin ja tämän selvityksen kyselyjen kohderyhmien kohdalla on kiinnostava ero. Nuori Kulttuurin kansainvälinen toiminta lähtee nuorten itsensä toteuttamasta sisällöstä käsin. Sen sijaan useimmat taiteen perusopetuksen tai lasten ja nuorten kulttuurikeskusten hankkeet ovat organisaatiolähtöisiä, aikuisten tuottamia hankkeita, joissa lapset ja nuoret ovat mukana osallistujina tai yleisön asemassa. Nuori Kulttuuri antaa mahdollisuuden kansainväliseen toimintaan myös vapaille, ilman organisatorista taustaa oleville ryhmille. Tällaisessa tilanteessa tiedotuksella ja neuvonnalla on tärkeä rooli.

Kuten muillakin tahoilla, joihin tämän selvityksen yhteydessä otettiin yhteyttä, myös Nuori Kulttuurin kohdalla sen selvittäminen, millaisia hankkeita on toteutettu, on haastavaa. Toteutuneista esiintymismatkoista on kyllä tuotettu vaadittavat tilastotiedot sekä ryhmien raportointivelvollisuuden kuuluvat matkakertomukset, mutta niitä ei olla systemaattisesti analysoitu.

6. Yhteenveto ja ajatuksia jatkotoimenpiteisiin

Tämän **selvityksen tarkoitus** oli kartoittaa, miten paljon ja millaista kansainvälistä yhteistyötä lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla tehdään ja miten hankkeita rahoitetaan. Tavoitteena oli myös selvittää, millaista tukea kansainvälisessä yhteistyössä tarvitaan.

Aineistoa kerättiin kentän toimijoilta kahden kyselyn avulla sekä tiedustelemalla asiaa rahoittajatahoilta tai rahoitusta kanavoivilta tahoilta sekä alalla toimivilta katto-organisaatioilta. Kyselyistä ensimmäinen, jolla pyrittiin selvittämään yleisesti, kuinka laajalti kansainvälisten hankkeita toteutetaan ja jos ei toteuteta, miksi ei, lähetettiin 164 henkilölle. Vastauksia tuli 43 eli vastausprosentti oli vain 26,2 %. Toinen kysely lähetettiin 13 organisaatioon, joilla on ensimmäisen kyselyn perusteella kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä. Kyselyllä selvitettiin kansainvälisen yhteistyön haasteita, hyötyjä ja kehittämiskohteita. Vastauksia saatiin 10.

Kuvio 1: Ensimmäiseen (laajaan) kyselyyn vastanneiden ja kansainvälistä yhteistyötä tehneiden määrä

Rahoittajatahoilta ja katto-organisaatioilta kyseltiin kansainvälisistä hankkeista ja yhteistyöstä sähköpostitse ja haastattelemalla. Tilastotietoa kerättiin tahojen toimittamista koosteista sekä verkkosivuilla olleista tiedostoista. Tahot, joihin oltiin yhteydessä olivat Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyönkeskus CIMO, opetus- ja kulttuuriministeriö, Taiteen edistämiskeskus, Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi, Taikalamppuverkosto, Pohjoismainen kulttuuripiste, Opetushallitus, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto, Taitoliitto / Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry., Visuaalisen taiteen keskus Frame ja Nuori Kulttuuri -säätiö.

Eri lähteiden tiedot olivat keskenään kovin erilaisia sen suhteen, miten tarkkaan, millaista ja milta aikaväliltä tietoa hankkeista oli. Huomioitavaa on myös, että osa käytössä olleista tiedoista on toteutuneista hankkeista ja osa suunnitelmista. Myös se, puhutaanko yksittäisistä hankkeista vai jatkuvammasta yhteistyöstä, vaihtelee. Pääosin tässä selvityksessä puhutaan hankemuotoisesta kansainvälisestä toiminnasta.

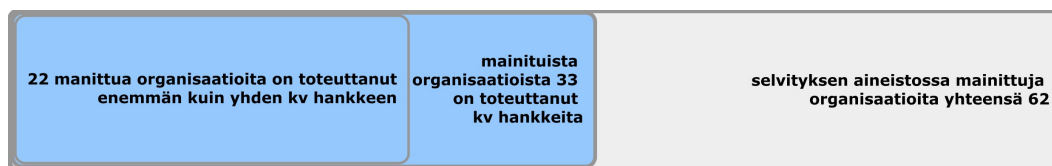
Käytössä olleen aineiston voidaan todeta olevan vain pieni otanta todellisesta tilanteesta, eikä se todennäköisesti ole kovin edustava. Selvityksessä ei siis saatu niin kattavia vastauksia asetettuihin kysymyksiin kuin odotettiin saatavan. Koska lähtötilanne oli kuitenkin se, ettei ollut minkäänlaista kokonaiskuvaa kansainvälisestä toiminnasta lasten ja nuorten kulttuurin ja varsinkin visuaalisen kulttuurin kentällä, selvitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Tätä tukee myös viesti, jonka selvityksen aikana tuli useammalta taholta: selvitys kuulostaa mielenkiintoiselta ja hyödylliseltä, ja että on ollut omankin organisaation sisällä hyvä koota kansainväliseen toimintaan liittyvää tietoa.

Yksittäisiin hankkeisiin liittyvän tiedon kartuttamisen lisäksi kiinnostavaa on ollut se, mistä kaikista lähteistä tietoa on saanut ja millaisessa muodossa se on. Selvityksen ulkopuolelle jäi todennäköisesti paljonkin tietoa sen vuoksi, että se oli vaikeasti saatavilla. Näitä ovat esimerkiksi OKM:n ja Taiteen edistämiskeskuksen rahoittamat hankkeet. Tiedot hankkeista ovat muiden avustusta saaneiden hankkeiden joukossa, ja määrä on niin suuri, että ilman erillistä asiasanoitusta kuten ”lapset, nuorten ja visuaalinen kulttuuri” niitä on hyvin haastava tästä joukosta poimia.

Tässä yhteenvedossa vastataan tiivistetysti selvitystyölle asettamiin kysymyksiin kerätyn aineiston valossa.

6.1 Kuinka laajalti kansainvälisiä hankkeita ja projekteja lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla Suomessa tehdään?

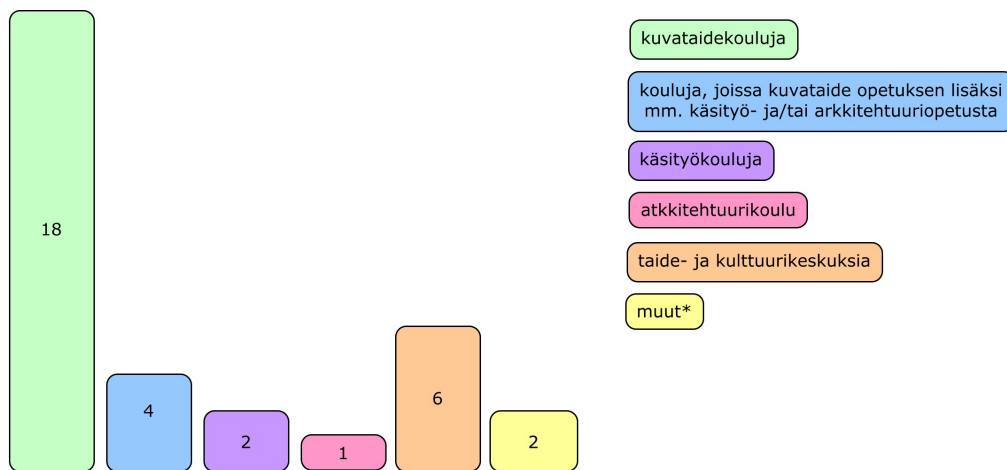
Tämä kysymys pitää sisällään kaksi asiaa; **miten paljon kansainvälistä toimintaa on** lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla ja **mitkä eri tahot sitä toteuttavat**. Kentältä sekä rahoittajatahoilta ja kattojärjestöiltä kerättyssä aineistossa on mainittu yhteensä 62 eri organisaatioita tai tahoja, jotka ovat toteuttaneet tai niillä on suunnitteilla kansainvälisiä hankkeita, joiden kohderyhmään kuuluvat lapset ja nuoret sekä sisältöön visuaalista kulttuuria. Näistä organisaatioista 33 on varmasti¹² toteuttanut hankkeita. Niistä 22 on toteuttanut enemmän kuin yhden hankkeen tai kansainvälinen toiminta on osa niiden perustoimintaa. Kaiken kaikkiaan näissä organisaatioissa noin kymmenen viime vuoden aikana on keskimäärin toteutettu 1–3 kansainvälistä hanketta. Muutamilla hankkeita on ollut 4–6. Vaihteluväli on 1–25. Jälkimmäinen ääripää voidaan tosin jo laskea niiden joukkoon, joilla kansainvälisen toiminta on osa perustoimintaan. Tällaisia organisaatioita on tässä otannassa 4–5. Maantieteellisesti tarkasteltuna kansainvälistä toimintaa on joka puolella Suomea niin isoilla kuin pienilläkin paikkakunnilla. Kaiken kaikkiaan kansainvälistä toimintaa toteuttavia organisaatioita on tässä aineistossa 45 eri paikkakunnalta.

Kuvio 2: Selvityksessä mainittujen organisaatioiden ja kansainvälistä yhteistyötä tehneiden määrä

Tämän selvityksen aineiston mukaan lasten ja nuoriin liittyviä kansainvälisiä hankkeita toteutetaan huomattavasti enemmän esittävän taiteen (teatteri, nukketeatteri, tanssi ja sirkus) ja musiikin alalla kuin visuaalisen kulttuurin alalla. Visuaalisen kulttuurin alalla eniten kansainvälistä yhteistyötä on taiteen perusopetuksen piirissä ja niistä sellaisilla kouluilla, jotka toimivat itsenäisinä yksikköinä eikä esimerkiksi osana suurempaa opistoa. Eniten kansainvälisiä hankkeita on ollut kuvataidekouluilla, mikä johtuu myös siitä, että niitä on enemmän kuin käsityö- ja arkkitehtuurikouluja. Kaikissa lähteissä on yhteensä mainittu 22 kuvataideopetusta antavaa koulua, joilla on ollut kansainvälistä yhteistyötä. Niistä 4:ssä on myös muiden taiteiden kuten käsityö- ja/tai arkkitehtuuriovetusta. Kansainvälistä toimintaa toteuttaneita käsityökouluja on aineistossa mainittu 2 ja arkkitehtuurikouluja 1. Kouluja, joilla ei vielä ole ollut, mutta suunnittelevat kansainvälisiä hankkeita, on mainittu 4. Kyselyyn vastanneista 11:sta lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksesta on kansainvälistä toimintaa ollut 4:llä. Näiden lisäksi muissa lähteissä mainittiin 2 muuta keskusta, jotka ovat tehneet kansainvälistä yhteistyötä.

¹² Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin aineistosta ei voi tietää toteutumista, koska se on koonnut hanke-ehdotukset.

Kuvio 3: Kansainvälisiä hankkeita toteuttaneiden organisaatioiden määrä tämän selvityksen aineistossa.

*Sarjakuvakeskus ja poikkitaiteellinen nuorisofestivaali

Muita tahoja, joiden hankkeisiin tai hankesuunnitelmiin on liittynyt lasten ja nuorten visuaalista kulttuuria, ovat mm. museot, yläluokka- ja lukiotasoiset koulut, kaupunkien nuorisopalvelut ja työpajat, nuorisokeskukset, seurakunnat. Näitä muita tahoja on pääasiassa mainittu suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin hanke-ehdotuksissa. Myös joidenkin muiden taiteenalan oppilaitosten hankkeissa on ollut mukana visuaalista taidetta. Kyseessä ovat tällöin poikkitaiteelliset hankkeet.

Kentän toimijoille lähetettyyn kyselyyn pyydettiin vastauksia myös niiltä, joilla ei kansainvälisiä hankkeita ole ollut. Näitä organisaatioita oli 70 % vastanneista. Näiden joukossa oli niin kuvataide- kuin käsityökouluja sekä lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskuksia.

Ajatuksia jatkoselvityksistä ja –toimenpiteistä

Jos haluaisi kattavamman kokonaiskuvan siitä, miten laajasti kansainvälisistä hankkeista tehdään ja yhteistyötä on, tulisi kartoitustyötä eri lähteistä tehdä perusteellisemmin ja systemaattisemmin. Ongelmana on se, että tieto, josta kokonaiskuva muodostuu, on hyvin hajallaan monen muunlaisen tiedon joukossa. Organisaatioissa, joissa hankkeita ja yhteistyötä tehdään, tieto on poimittava vaihtelevasti hankesuunnitelmista ja -raporteista tai vain vuosikertomuksista ja tilinpäätöksistä. Rahoittajatahoilta ja katto-organisaatioista tiedot saattaa joutua keräämään isostakin massasta tietoa. Koska käytännön työtä tekeviltä organisaatioilta eikä rahoittajatahoilta voi vaatia tiedon kokoamista muun työn ohessa, vaatisi se henkilön tekemään tiedonkeruutyötä. Yksi mahdollisuus olisi tehdä aiheesta esimerkiksi yliopistotutkimusten harjoittelua tai loppuotia. Toisaalta on aiheellista kysyä, mitä merkitystä tällä tiedolla kaiken kaikkiaan on. Jos resurssit ovat rajalliset, kannattaako aikaa ja rahaa laittaa menneen tutkimiseen vai miettiä mitä nyt ja tulevaisuudessa voisi tehdä. Toisaalta aikaisempien hankkeiden kartoituksella saadaan tietoa onnistumisista ja voidaan oppia virheistä. Sen kautta saadaan myös tietoa organisaatioista ja henkilöistä, joilla on hyödynnettävissä olevaa kokemusta.

Sen lisäksi, että selvitetään miten laajasti lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla tehdään kansainvälistä yhteistyötä, olisi kiinnostavaa ja varmasti myös hyödyllistä kartoittaa kaikki ne tahot, jotka tekevät lapsiin ja nuoriin liittyvää kansainvälistä yhteistyötä, jossa on mukana visuaalista taidetta. Tämä tarkoittaisi asian selvittämistä toisaalta eri visuaalisen alan toimijoiden, kuten taidemuseoiden kohdalta, ja toisaalta lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen kohdalta; kuinka paljon siellä visuaalinen taide on mukana.

6.2 Millaisia hankkeita on tehty, on meneillään ja suunnitteilla?

Kuten edellä jo todettiin, kovin kattavaa kuvaa siitä, millaisia kansainvälisiä hankkeita Suomessa on tehty, ei selvityksessä saatu. Tästäkin otannasta voi kuitenkin nähdä, mitkä ovat yleisimmät **muodot toteuttaa kansainvälistä yhteistyötä** lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla. Yhtä vaille kaikissa aineistoissa, joita selvityksessä käytettiin, yhteistyön muotona mainitaan näyttelytoiminta ja lapsille ja nuorille tarkoitettujen työpajojen. Joissakin hankkeissa on mainittu yksittäisiin tekniikoihin liittyvää opetusta ja oppimista. Suoraan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa toimintaa ovat myös leirit, vierailut, piirustuskilpailut (venäläisten hanke-ehdotuksissa) ja festivaalit, joihin sisältyy usein eri taiteen aloja. Monien hankkeiden taustalla on laajempi pedagogisen työn kehittäminen. Niihin liittyy opettajavierailuja ja -vaihtoja sekä seminaareja. Lisäksi tietotekniikan käytön kehittäminen on ollut joidenkin hankkeiden tavoitteena. On pyritty kehittämään digitaalisia näyttelyjä, alustoja yhteydenpitoon sekä hyödyntämään tietotekniikkaa taiteen tekemisessä.

Tarkempia tietoja hankkeiden **kohderyhmistä** saatiin vain kyselyn kautta ja joitakin mainintoja niistä oli Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin hanke-ehdotuksissa ja Opetushallituksen koosteissa. Hankkeiden kohderyhmät vaihtelevat pienten lasten perheistä lasten ja nuorten kanssa toimiviin opetuksen ja taiteen alan ammattilaisiin. Suurin

osa hankkeista on suunnattu lapsille ja nuorille ja heidän opettajille. Keskimäärin hankkeisiin osallistuvat lapset ovat iältään 12–18 -vuotiaita.

Hankkeiden kesto oli tässä aineistossa hyvin vaihtelevaa tietoa. Kyselyn mukaan keskimääräinen yhden hankkeen kesto 2–3 vuotta. Lyhyimmillään kesto mainittiin päivissä, mutta se tarkoitti yleensä varsinaista toimintaa (esitystä tai työpajaa). Verkostoyhteistyössä kesto on yleensä pidempi, 5–6 vuottakin, jonka aika toteutetaan pienempiä hankkeita.

Ajatuksia jatkoselvityksistä ja –toimenpiteistä

”... olisi tärkeää selvittää systemaattisemmin, millaista toimintaa on ollut ja on nyt juuri meneillään.”

”...pitäisi olla jokin fiksu järjestelmä, johon syöttää dokumentointi kun se on tehty ja josta se olisi helposti saatavilla/tarkasteltavissa. Ehkä vertailtavissakin? Nyt ei ole ja dokumentointia kun on tehty - joskus valtavastikin, jää se pölyttymään bittiarkistoon jonnekin, ikä hyödytä mitään ja ketään.”

Jos haluttaisiin luoda jollakin tavalla kattava kuva kansainvälisistä hankkeista ja yhteistyöstä, tulisi organisaatioilta tai muista lähteistä saaduista tiedoista kerätä yhteneviä tietoja. Toiminnalle voisi luoda tietyt tunnusluvut. Niiden avulla voisi myös mitata toiminnan vaikuttavuutta. Tunnuslukuja voisivat olla esimerkiksi:

- yhteistyömuodot
- toiminnan sisältö
- yhteistyötahot (suomalaiset ja kansainväliset)
- suomalaisen organisaation vastuu hankkeessa
- osallistujamäärät (toimijat, yleisö)
- hankkeeseen käytetty aika
- hankkeeseen käytetty raha
- maantieteellinen kattavuus (minne ja moneenko paikkaan hanke ulottui)
- toimintakerrat (kuinka monta kertaa oli varsinaista toimintaa hankkeen aikana)

Näiden tietojen kartoittamisen tarpeellisuutta on hyvä pohtia samoin kuin sen kartoittamista, kuinka laajasti kansainvälistä yhteistyötä ylipäänsä toteutetaan.

6.3 Minkä tahojen kanssa hankkeita toteutetaan?

Tämän selvityksen eri tietolähteissä on **kansainvälisiä yhteistyökumppaneita** mainittu 29 Euroopan maasta ja 8 muiden maanosien maasta (Pohjois- ja Etelä-Amerikka, Aasia ja Afrikka). Yhteistyökumppanien määrä vaihteli aika paljon eri hankkeissa. Suurimmassa osassa hankkeista kumppaneita oli 1–3, muutamissa 4–7. Verkostomaaisessa yhteistyössä kumppaneita on ollut jopa yli 10.

Tietoja yhteistyökumppaneista on aineistossa vaihtelevasti. Saatujen tietojen perusteella pystyy kuitenkin hahmottamaan kuvan siitä, millaisten tahojen kanssa yhteistyötä tehdään. Koska iso osa selvityksessä mukana olevista organisaatioista järjestää opetusta, myös ulkomaisista yhteistyökumppaneista suurin osa on kouluja, sekä taidekouluja että yleissivistäviä tai ammatillisia kouluja. Oppilaitosten lisäksi kumppaneina ovat olleet poikkitaiteelliset tai johonkin tiettyyn taidelajiin tai -lajeihin erikoistuneet taidekeskukset, museot, erilaiset järjestöt, nuorisotalon toimijat ja kuntien sivistys- tai kulttuuripalvelut. Myös suurlähetystöjä mainittiin yhteistyökumppaneina.

Monissa hankkeissa oli myös **suomalaisia yhteistyökumppaneita**. Näitä olivat toiset vastaavat organisaatiot, kuten toiset taidekoulut, yleissivistävät koulut, museot, valtakunnalliset liitot, järjestöt ja keskuskeskukset, paikalliset yhdistykset ja seurakunnat sekä kunnan eri hallintoyksiköt, esim. sivistystoimi tai nuorisopalvelut. Mainintoja oli myös paikallisista yrittäjistä. Ulkomailla yhteistyökumppaneina on ollut Suomi-Instituutit ja suurlähetystöt. Suomalaisia yhteistyökumppaneita on ollut hankkeissa hyvin vaihtelevasti 1:stä reiluun 10. Selvityksen perusteella voisi myös päätellä, että kotimaiset yhteistyökumppanit ovat tärkeitä. Niiden kanssa voi jakaa työtaakkaa sekä jyvittää kustannuksia ja vaikuttavuus on useamman kumppanin hankkeissa suurempi kuin yksittäisen toimijan hankkeessa.

Pohjoismaisesta yhteistyöstä on selvityksessä vähän tietoa. Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa toimivasta Pohjoismaisesta kulttuuripisteestä todettiin, että heillä ei ole koottua tietoa pohjoismaisista lasten ja nuorten hankkeista. Pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean, NORDBUK:in, tukiohjelman on hallinnoinut aikaisemmin Tanskasta käsin ja tarkemmat tiedot ovat siellä. Helsingissä sijaitseva Pohjoismainen kulttuuripiste on hallinnoinut hankkeita noin viimeiset puolitoista vuotta. Verkkosivuilla listatuista hankkeista, joille NORDBUK on myöntänyt tukea vuodesta 2005 lähtien, oli lasten ja nuorten visuaaliseen kulttuuriin liittyviä hankkeita 2 kappaletta. Muiden selvityksessä käytettyjen lähteiden mukaan yhteistyötä muiden Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa on haastavaa laskea, sillä kaikissa lähteissä ei ole yksityiskohtaista tietoa hankkeiden yhteistyökumppaneista ja eri lähteissä on tietoa samoista hankkeista. Mainittakoon kuitenkin, että kyselyssä, jossa oli yhteensä 16 kansainvälistä yhteistyötä

toteuttanutta tai sitä suunnittelevaa organisaatiota mainitaan pohjoismaalainen yhteistyökumppani 9 kertaa ja baltialaisia 12 kertaa. CIMO:n yhteenvedossa kaikissa 4 hankkeessa on pohjoismaalaisia kumppaneita, mutta ei yhtään Baltian maista. Opetushallituksen yhteenvedossa 14 hankkeesta 5:ssä oli pohjoismaalaisia ja 2:ssa baltialaisia kumppaneita. Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liiton selvityksissä, jossa oli mainittu 18 eri koulun tehneen kansainvälistä työtä (vuosina 2010 ja 2012), mainittiin yhteistyömaiksi Norja ja Tanska ja kaikki Baltian maat, joista oli eritelty 5 eri kumppania. Kaiken kaikkiaan Viro on tässä aineistossa maa, jonka kanssa on eniten tehty yhteistyötä.

Niin ikään **Venäjän kanssa tehtävästä yhteistyöstä** ei voi antaa täsmällistä tietoa. CIMO:n ja NORBRUK:in rahoittamissa hankkeissa ei ole ollut venäläisiä kumppaneita, mutta muissa lähteissä mainittujen hankkeiden joukossa on. Kyselyn 16 hankkeita toteuttaneista tai niitä suunnittelevasta organisaatioita 5 mainitsi venäläisen yhteistyökumppanin. Opetushallituksen hankkeissa venäläinen yhteistyökumppani mainittiin 2:ssa hankkeessa. Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liiton molemmissa yhteenvedoissa mainitaan myös Venäjä yhteistyömaana. Venäjäyhteistyössä keskeinen asema on Suomalais-venäläisellä kulttuurifoorumilla. Aineisto, joka tässä tutkimuksessa on ollut käytössä, kertoo kuitenkin vain hanke-ehdotuksista, joten yhteistyön todellista tilannetta se ei kerro. Ehdotusten tarkastelu kertoo kuitenkin kiinnostuksesta tehdä yhteistyötä venäläisten kanssa. Vuosina 2009–2014 on ollut yhteensä 82 lasten ja nuorten visuaalista kulttuuria sisältävää hanke-ehdotusta, joissa suomalaiset ovat neuvotelleet. Ehdotukset ovat joko suomalaisten tai venäläisten tekemiä. Tämän kyselyn kohderyhmistä joukossa on 5 kuvataide- tai käsityökoulua sekä 4 lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskusta.

Kaiken kaikkiaan jo tästä aineistosta voi nähdä, että kansainvälisessä toiminnassa yhteistyökumppaneja on monenlaisia ja myös eri toimialoja ylittäviä. **Yhteistyökumppanin valitseminen** liittyy hankkeen tai yhteistyön tavoitteisiin. Jos tavoitteena on esimerkiksi taidepedagogisen työn kehittäminen luontevin yhteistyökumppani on toinen taidekoulu. Jos taide on ennemminkin väline jonkin muun tavoitteen, esimerkiksi yhteyden synnyttäminen eri maiden nuorten välille, yhteistyötahot voivat olla nuorisotyö ja taideopetus. Sopivien kumppanien löytäminen ja henkilökohtaiset kontaktit ovat avainasia onnistuneeseen yhteistyöhön, niinpä esimerkiksi CIMO kehottaa liikkuvuuteen ulkomailla ja luoman kontakteja esimerkiksi alan seminaareissa. Tässä selvityksessä ei tullut ilmi, millä tavalla kontakteja kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin oltiin luotu.

Ajatuksia jatkoselvityksistä ja -toimenpiteistä

Lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin ala toimii pienissä yksiköissä, joilla on vähäiset resurssit sekä määrä- ja osaaikaisten työntekijöiden määrä suhteellisen suuri. Tämä luo haasteita toteuttaa pitkäjänteisiä ja ylimääräistä työtä vaativia hankkeita. **Yhteistyötä suomalaisten toimijoiden välillä** voisi varmasti tiivistää nykyisestä. Kansainvälisen toiminnan keskeisiä asioita, **kontaktien luomista ja sitä kautta sopivien kumppanien löytämistä tulisi tukea** nykyistä enemmän. Siinä olisi paras keino myös tämän tutkimuksen aineiston mukaan **vertaistuki** eli ideoiden saaminen ja kerääminen kokeneimmilta sekä haasteiden ratkaiseminen yhdessä. **Yhteistyötä** olisi hyvä tehdä myös **oman kulttuurialan ulkopuolisten** kuten teatteri- ja sirkusalan **toimijoiden kanssa**, joilla on enemmän kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä kuin visuaalisen alan toimijoilla. Myös museokentän kokemuksista olisi varmasti hyötyä. **Foorumeina voisi olla sekä seminaarit ja työpajat että sähköinen alusta.**

Koska yhteistyökumppanit ulkomailla ovat lähtökohta kansainväliselle toiminnalle, mutta tarpeellisia myös kotimaassa, olisi tärkeää olla jonkinlaista apua kontaktien luomiseen ja vinkkejä mahdollisista yhteistyötahoista Suomessa ja ulkomailla. Yksi mahdollinen tapa olisi luoda verkkosivusto, johon tällaista tietoa koottaisiin. Koska erilaiset seminaarit, konferenssit ja foorumit (kuten Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi) ovat olennaisia kontaktien luonnin kannalta, myös päivitettyä tietoa niistä olisi hyvä koota yhteen.

Venäjäyhteistyön tiimoilta voisi lähteä kehittämään yhteistyömuotoja suomalaisessa järjestelmässä muun muassa eri taiteen alojen välillä. Venäjällä hyvin usein taidekouluissa on eri taiteenlajit yhdessä ja siksi he myös ehdottavat poikkitaiteellisia festivaaleja ja projekteja. Näihin ehdotuksiin tarttuminen voisi olla hyvä tapa luoda tiiviimpää yhteistyötä esimerkiksi taiteen perusopetuksen oppilaitosten tai isomman opiston sisällä olevien yksiköiden välillä. Myös venäläisten kirjastojen taidenäyttelyjen tai lasten kuvataidekilpailujen tiimoilta kirjastot ja visuaalisen kulttuurin ala voisivat Suomen puolella viritellä yhteistyötä.

6.4 Miten hankkeita rahoitetaan?

Kansainvälisillä hankkeilla on tämän selvityksen mukaan hyvinkin erilaisia **rahoituslähteitä**. Rahoitus koostui yleensä enemmästä kuin yhdestä lähteestä. Hankkeessa mukana olevien kumppanien omarahoitusosuuden lisäksi rahoituslähteiksi mainittiin opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Taiteen edistämiskeskus, EU-rahoitteiset ohjelmat, kuten Erasmus, Comenius, Leonardo da Vinci ja Luova Eurooppa, Pohjoismaiden ministerineuvoston ohjelmat, eri säätiöiden ja rahastojen apurahat sekä kunnat. Lisäksi rahoitusta kerättiin osallistujamaksuilla ja joissakin hankkeissa myös yritykset tukivat hankkeita. Rahoittajatahoilta, joilta tähän selvitykseen kyseltiin tietoja, on CIMO:n ohjelmien kautta saanut rahoitusta 4, Pohjoismaisen kulttuuripisteen kautta 3 ja Opetushallituksen kautta 14 lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin hanketta noin kymmenen viime vuoden aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Taiteen edistämiskeskuksen avustusta saaneiden joukosta vastaavia hankkeita ei tämän selvityksen puitteissa pystytty keräämään.

Rahoituksen euromääriä ei tässä selvityksessä selvitetty. Kyselyssä kysyttiin **rahoitusosuuksia** prosentteina, mutta vastaajien oli niitä vaikea arvioida. Rahoituslähteitä vastanneiden joukossa oli eniten 2/hanke, joko omarahoitusta ja joku muu rahoituslähde tai 2 ulkopuolista rahoittajaa. Joissakin hankkeissa rahoittajia oli 3–7. Oli myös hankkeita, joissa oli yksi rahoituslähde, oma budjetti tai ulkopuolinen rahoittaja. Joillakin organisaatioilla kansainväliseen työhön on varattu rahaa omassa budjetissa ja joissakin hankkeisiin täytyy aina hakea erillisiä rahoituksia. Ensimmäisestä mainittakoon esimerkkinä Nuori Kulttuuri -säätiö, joka saa pääosin veikkauvoittovaroista korvamerkittyä rahaa kansainväliseen toimintaansa, joka on pääosin avustusten jakamista nuorten ryhmille. Rahoittajatahojen aineistoissa ei ollut tietoa, miten hankkeiden rahoitus koostui.

Ajatuksia jatkoselvityksistä ja -toimenpiteistä

Jos halutaan tarkempaa tietoa hankkeiden rahoituksista, tulisi päästä käsiksi yksittäisten hankkeiden raportteihin. Se olisi hyvin työlästä. Se pitäisi tehdä joko kunkin organisaation asiakirja-arkistossa tai diaarinumeron avulla rahoittajatahojen kirjaamoissa tai arkistoissa.

Kiinnostavaa olisi tarkemmin selvittää, miten kaiken kaikkiaan lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alan toimijoiden kansainvälisten hankkeiden rahoittaminen jakautuu eri rahoittajien kesken; mistä kukin toimija yleisemmin hakee rahoitusta ja millaisiin hankkeisiin mistäkin lähteestä rahoitusta kerätään. Tämän selvityksen perusteella esimerkiksi taiteen perusopetuksen rahoitus tulee yleisimmin Opetushallituksesta, koska se jakaa rahaa taiteen perusopetuksen kehittämishankkeille.

Myös rahoituksen osalta verkossa olisi hyvä olla **kootusti tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista ja ohjelmista** sekä **millaisiin hankkeisiin mikään niistä soveltuu**. Sivulla olisi hyvä olla päivitettyä tietoa siitä, **mitä ohjelmia milloinkin on menossa**. Samoin voisi olla vinkkejä siitä, **millä muulla tavoin rahoitusta hankkeille voisi kerätä**. Jo tämä selvitys toi esiin, että erilaisten **yhteistyökumppanien kautta** voi hyvin rahoittaa hankkeita. Tukea ja neuvontaa toivottiin myös **yritysyhteistyön tekemiseen ja sponsorirahoituksen hankkimiseen**.

6.5 Millaista tukea kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyöhön on jo olemassa ja missä sitä on?

Kaikki ne tahot, jotka rahoittavat tai kanavoivat rahoitusta, antavat myös neuvoja ja tietoa hankkeisiin liittyen. Neuvonta on toisaalta hyvinkin konkreettista hakemusten täyttöön ja raporttien kirjoittamiseen liittyvää, toisaalta hankkeen soveltuvuuden arvioimista ohjelmaan ja kumppanien etsimiseen liittyen. Laajemmin kansainväliseen yhteistyöhön ja hankkeisiin liittyvässä tiedotuksessa ja neuvonnassa on ongelmana se, että kullakin rahoittajalla tai rahoitusta kanavoivalla taholla on eri tietokannat, ja ne antavat tietoa ja neuvontaa vain heidän omista ohjelmistaan. Toimijoiden täytyy siis tietää, mistä hakea tietoa.

Kansainväliseen yhteistyöhön liittyvä tieto ja neuvonta on siis hajallaan ja kentän toimijoiden on oltava omatoimisia kartoittaessaan, mitä kautta kansainvälistä yhteistyötä voi tehdä ja rahoittaa ja etsiä omalle toiminnalle sopivimmat ohjelmat. Yksi toimiva linkki tässä työssä esimerkiksi teatterin ja sirkuksen alalla ovat niiden tiedotuskeskukset, joihin myös rahoittajien on helpompi olla yhteydessä kuin suoraan yksittäisiin toimijoihin kentällä. Selvityksen kyselyjen vastauksissa todettiin hyvänä apuna olleen myös kuntien eri hallinnolliset osastot. Yksi ”epävirallinen” tukimuoto on aikaisemmin hankkeita ja yhteistyötä tehneet tahot. Monet ryhtyvätkin kansainväliseen yhteistyöhön ensin pienimuotoisena partnerina ja seuraavassa hankkeessa uskaltavat ottaa isomman roolin.

6.6 Millaista tukea kansainvälisen yhteistyön tekemiseen kaivataan?

Vastauksia siihen, millaista tukea kansainvälisen yhteistyön tekemiseen kaivataan, kysyttiin molemmissa kentälle lähetetyssä kyselyssä. Ensimmäisessä kyselyssä kysyttiin niiltä, jotka eivät olleet tehneet kansainvälistä yhteistyötä, miksi sitä ei olla toteutettu ja mikä on **esteenä toteuttamiselle**, vaikka halua olisi. Suurimmat syyt olla tekemättä kansainvälisiä hankkeita ovat henkilöstö-, taloudellisten ja ajallisten resurssien puute. Syiksi mainittiin myös tiedon puute ja se, ettei organisaatiolla ole sopivia sisältöjä hankkeisiin. Joissakin vastauksissa todettiin, etteivät kansainväliset hankkeet kuulu heidän toimenkuvaansa. Suurimmiksi esteiksi toteuttaa hankkeita, vaikka niitä haluaisikin toteuttaa, koettiin ajan puute ja se, että ne aiheuttavat paljon ylimääräistä työtä, johon ei ole resursseja. Joissakin vastauksissa todettiin, että hankkeet ovat raskaita vetää ja niistä hyötyy kuitenkin vain pieni joukko ihmisiä.

Toisessa kyselyssä, joka lähetettiin hankkeita jo toteuttaneille tahoille, kartoitettiin **tuen tarvetta** laajemmin ja monipuolisemmin kysymällä kansainvälisen yhteistyön haasteista ja hyödyistä sekä kehittämistarpeista. Myös tämän kyselyn vastauksissa painottuivat ajankäytön ja hankkeiden aiheuttaman työmäärän haasteellisuus. Hakemusten ja sopimusten laatiminen, rahoituksen ja yhteistyökumppaneiden hakeminen nousevat haasteellisimmiksi asioiksi. Sen suhteen, mikä koetaan erittäin haastavaksi, haastavaksi, jonkin verran haastavaksi tai ei laisinkaan haastavaksi vaihtelee kuitenkin paljon. Työntekijöihin liittyvät tekijät, kuten heidän motivointinsa tai kielelliset ongelmat koettiin vähiten haastaviksi, kuten myös lasten ja nuorten innostaminen kansainväliseen toimintaan. Eniten hajontaa on sen suhteen, miten haastavaksi työ koetaan hallinnollisissa tehtävissä sekä suunnitteluvaiheessa että hankkeen päätösvaiheessa

arviointiin ja raportointiin liittyen. Kaiken kaikkiaan kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät seikat koetaan pääasiassa jonkin verran haastaviksi, mutta aika moni seikka myös haastavaksi.

”Palveluneuvoja, joka antaa tarvittavia tukipalveluja. Voisi toimia jossain lastenkulttuurikeskuksessa ja olla valtakunnallinen toimija.”

”Vertaistukea ja jakamista kollegoiden ja organisaatioiden kesken.”

Tukea toisen kyselyn perusteella toivotaan taloudellis-hallinnollisiin asioihin. Myös tukkipalvelut nostettiin esiin. **Kehittämistoiveina** esitettiin lähes kaikissa vastauksissa tiedonjaon kehittämistä. Toivottiin jonkinlaista **tietopankkia tai foorumia**, jossa olisi **tietoa rahoitukseen liittyen, vinkkejä ja ohjeita hankkeiden toteuttamiseen ja kokemusten vaihtoa** esimerkiksi hankedokumentaatioiden muodossa. Toiveena oli myös yhteistyön kehittäminen itse hankkeiden toteuttamisen osalta sekä sen suhteen, miten **yhteistyötä eri toimijoiden kesken voisi kehittää ja vastuualueita jakaa**. Lisäksi toivottiin byrokratian madaltamista ja hakuajkojen porrastamista sekä ajan antamista hankkeiden koordinoinnille ja hallinnoinnille, mikä käytännössä tarkoittaa lisää rahallisia resursseja.

Kyselyjen vastausten perusteella voi päätellä, että yksi tärkeä tukimuoto kansainvälisten hankkeiden toteuttamisessa olisi ylimääräisten resurssien saaminen tai ohjaus siihen, kuinka linkittää kansainvälinen työ omaan toimintaan eli kuinka **hankkeistaa** toimintaa ohjelmien mukaiseksi. Esimerkiksi CIMO:ssa on tuntuma, että hankkeita toteuttaneet kokevat ne vaivan arvoiseksi ja merkityksellisiksi, tärkeäksi osaksi oman toiminnan kehittämistä. Hankkeistamisen varjopuolena on se, että avustus- ja rahoitusohjelmat saattavat alkaa säädellä toiminnan sisältöä eikä sisällön tuottajat itse toimi alansa ensisijaisina asiantuntijoina. Toiminnan kehukset eivät nousekaan ruohonjuuritasolta vaan annetaan ylhäältä päin. Näin asian ilmaisi yksi kansainvälisen toiminnan haasteita kartoittaneessa kyselyssä:

”Rahoitussuunnitelmissa ja raporteissa kysytään monesti yleisiä asioita, ja sellaisia jotka eivät suoranaisesti liity omaan projektiin. Silloin joutuu tekemään ylimääräistä työtä mm. raportoinnissa, kun yrittää sovittaa oman projektin sisällön valmiiseen formaatiin.”

Omaehtoisuutta korostavasta toiminnasta on esimerkki Nuori Kulttuuri -säätiön kansainvälinen ohjelma. Säätiön jakaa avustuksia nuorten musiikki-, teatteri- ja tanssiryhmille. Avustukselle on tietyt kriteerit, kuten se, että ryhmä on osallistunut johonkin Nuori Kulttuuri -tapahtumaan ja että ryhmällä on sovittuna ulkomailla esiintymisiä jossakin tapahtumassa tai festivaaleilla. Ryhmä kuitenkin itse vastaa esityksen ja matkan sisällöstä sekä luo kontaktit ulkomaille. Tässä toiminnassa nousee ensisijaiseksi nuorten kokemukset ja niiden jakaminen eikä toiminnan sisältö, millä on enemmän painoarvoa tietyn (poliittisesti päätetyn) ohjelman kautta rahoitetuissa hankkeissa. Toisaalta myös Nuori Kulttuuri -hankkeissa taustalla ovat vaikuttavuuden ja tehokkuuden kriteerit. Koetaan, että ryhmissä toteutetuilla esittävän taiteen esityksillä niitä on enemmän kuin yksilötyöskentelyyn keskittyvillä visuaalisen kulttuurin tai sanataiteen alalla, jotka eivät tällä hetkellä kuulu kansainvälisen toiminnan piiriin.

Ajatuksia jatkoselvityksistä ja –toimenpiteistä

Hyödyllistä olisi kartoittaa, millaista kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita muilla lasten ja nuorten kulttuurin aloilla tehdään; mikä niissä toimii ja mikä ei, ja ottaa oppia sieltä lähettäessä kehittämään visuaalisen alan yhteistyökuvioita. Kuten edellä on jo useammassa kohdassa esitetty ja kyselyn vastauksissakin tullut ilmi, kaivataan **tietopankkia ja foorumia**, jossa olisi kootusti hankkeiden toteuttamiseen liittyvää informaatioita ja rohkaisua ryhtyä toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä. Tämän tulisi olla keskitetysti jonkun **valtakunnallisen toimijan ylläpitämä**. Verkossa olevan foorumin lisäksi **tulisi kehittää keskitettyä henkilökohtaista tukipalvelua sekä lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurialan tiedotuskeskustoimintaa**.

6.7 Mitä muuta selvityksessä ilmeni?

Selvitystyötä tehdessä selvisi muitakin asioita ja kartoituksen aiheita kuin mitä selvitykselle suunnitteluvaiheessa asetettiin.

Perusteluja tehdä kansainvälistä yhteistyötä

Ensimmäisessä kyselyssä kysyttiin syitä sille, miksi kansainvälisiä hankkeita ei toteuteta. Sen rinnalle on hyvä tuoda esille perusteluja, miksi kansainvälistä yhteistyötä tehdään. Sitä kysyttiinkin toisessa, hankkeita toteuttaneille tahoille osoitetussa kyselyssä. Kyselyyn vastanneista yhtä lukuun ottamatta kansainvälinen yhteistyö kuuluu organisaation toimintasuunnitelmaan. Vastauksiin kirjatut syyt tehdä kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita lähtevät kuitenkin organisaatioiden sisällöllisistä tavoitteista ja aidosta halusta tarjota lapsille ja nuorille ihmisenä kasvamisen kokemuksia ja rohkaista heitä. Tärkeimpänä syynä pidettiin **oppimista**. Niin aikuiset kuin lapset ja nuoret oppivat asioita itsestä, toisista ihmisistä, eri kulttuureista ja maailmasta. Kansainvälinen yhteistyö avartaa kokemuksia maailmasta matkustamisen tiimoilta, mutta myös ajattelumaailmaa. Konkreettiseksi hyödyiksi koetaan uudet ja toisenlaiset sisällöt, ajattelu- ja työskentelytavat, **uusiin ihmisiin tutustuminen ja verkostoituminen**. Myös Nuori Kulttuuri -säätiön kohdalla nuorille tarjoutuvat kokemukset ovat ensisijainen peruste tehdä kansainvälistä työtä. CIMO:n tekemän selvityksen mukaan kansainvälisten hankkeiden hyötyjä ovat oman taiteenalan **kansainvälisen liikkuvuuden**

mahdollistuminen, uusien näkökulmien löytyminen omaan työhön, ammattitaidon kehittyminen sekä toiminnan näkyvyyden ja tunnettuuden lisääntyminen. Jatkoselvityksenä olisi kiinnostavaa kartoittaa laajemminkin, kuinka monen organisaation yleisessä toiminta-ajatuksessa, säännöissä tai strategiassa kansainvälinen työ on kirjattuna tavoitteena tai sisältönä. Myös julkisen talouden ja yleisen taloudellisen tilanteen vaikutus innokkuuteen ja mahdollisuuksiin toteuttaa kansainvälistä toimintaa olisi kiinnostava selvittää.

Kansainvälistä toimintaa tukevat tahot

Selvityksen aikana kansainvälistä toimintaa tukevia tahoja, joilta kansainvälisestä toiminnasta tiedusteltiin, tuli alkuperäistä suunnitelmaa enemmän. Se, millaista tietoa eri tahoilta saatiin vaihteli paljon. Joiltakin, kuten Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitolta saatiin mukavasti tietoa, sillä se oli alkanut itsekin viime vuosina kerätä tietoa kansainvälisestä yhteistyöstä. Joidenkin, kuten Taikalamppu-verkoston kohdalla todettiin selvityksen tiimoilta tulleen tiedustelun myötä, että selvitys on tärkeä, mutta sillä ei ollut koottua tietoa. Osalla, kuten CIMO:lla ja Pohjoismaisella kulttuuripisteellä hankeraportit ja tilastot olivat toisaalla (Brysselissä ja Tanskassa). Ilmeni myös, etteivät kaikki kansainvälistä työtä taiteen ja kulttuurin alalla tekevät toimi lasten ja nuorten kulttuurin saralla. Näitä on mm. Visuaalisen taiteen keskus Frame.

Tämän selvityksen puitteissa ei ollut mahdollista lähteä kartoittamaan ja hahmottamaan koko kenttä. Niinpä **jatkoselvityksenä** voisi yrittää luoda kokonaiskuvan siitä, mitkä kaikki tahot hallinnoivat tai kanavoivat ensinnäkin taiteen ja kulttuurin alan kansainvälistä yhteistyötä ja toiseksi lapsi- ja nuorisotyön kansainvälistä toimintaa. Sitä kautta voisi kartoittaa, missä kaikissa yhteyksissä toteutetaan lasten ja nuorten visuaalisen kulttuuriin liittyvää kansainvälistä työtä ja hahmottaa tässä selvityksessä mukana olleiden lasten ja nuorten visuaalisen taiteen opetuksen ja lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikeskusten paikkaa. Kokonaiskuvan hahmottaminen voisi myös auttaa erilaisten ja uusien yhteistyökuvioiden muodostamista.

7. Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätien roolista kansainvälisen toiminnan asiantuntijaorganisaationa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla

Tähän lukuun on kerätty muutamia ajatuksia ja ideoita siitä, millainen rooli Lasten ja nuorten taidekeskuksella voisi olla asiantuntijaorganisaationa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin kansainvälisen toiminnan alalla. Ajatukset eivät ole suhteessa tämän hetkisiin resursseihin. Niiden idea on tuoda esille, millainen rooli taidekeskuksella voisi olla, ja mitä asiantuntijaorganisaationa toimiminen edellyttäisi. Ideat ja ajatukset ovat vain alku keskustelulle.

Mitä Lasten ja nuorten taidekeskuksen pitää tietää, jotta se olisi asiantuntijaorganisaatio?

Tulisi olla käsitys ja tieto siitä,

- millaista kansainvälistä toimintaa lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla on ollut;
- miten sitä on toteutettu (toimintatavat, rahoituskuviot);
- millaisia yhteistyökumppanuuksia on ollut ja on mahdollista olla kotimaassa ja ulkomailla;

Tämän selvitystyön myötä näihin kysymyksiin emme voi vielä vastata kattavasti. Hajallaan olevan tiedon kokoamiselle olisi kuitenkin selvityksen aikana saadun palautteen perusteella tarvetta ja se kiinnostaa. Tämä selvitystyö paljasti, että tiedon keruu on työlästä ja ettei kysely ole paras tapa sitä tehdä.

Mitä asiantuntijaorganisaationa toimiminen edellyttää?

Vaikka on tärkeää, että taidekeskuksella itsellään on käytännön kokemusta kansainvälisistä hankkeista ja yhteistyöstä, ei **oman toiminnan kautta saatu kokemus** riitä asiantuntijana toimimiseen. Asiantuntijuus edellyttää **laajempaa käsitystä kansainvälisen toiminnan mahdollisuuksista, haasteista sekä käytänteistä**. Kokemukseen perustuvaa asiantuntemusta on jo kentällä. Sitä tulisi saada kerättyä. Kirjallisen kartoitustyön lisäksi taidekeskus voisi hankkia tietoa ja kokemusta olemalla mukana ideoimassa ja kehittämässä muiden toimijoiden kanssa kansainvälisiä hankkeita ja uusia yhteistyömuotoja.

Yksi keskeisin asiantuntijuuden toimintamuoto on **verkostoituminen**. Yhteistyön tekeminen vaati suhteiden luomista ja tietoa eri toimijoista ja organisaatioista. Verkostoitumista täytyisi tapahtua sekä **kotimaassa** että **ulkomailla**. Aluksi verkostoitumisessa painottuu saaminen; tiedon ja kokemuksen kerääminen. Alusta asti tulisi kuitenkin myös kehittää tapaa olla antavana osapuolena eli välittää tietoja ja kokemuksia muille.

Millaisia tehtäviä asiantuntijaorganisaatiolla voisi olla?

Tämän selvityksen perusteella kaikkein eniten kentällä kaivataan **tiedonvälittämistä**. Kentällä kaivataan toimijaa, joka tarjoaa tukipalveluja ja jolla on keskitetysti kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyöhön liittyvää tietoa ja informaatiota. Tarvitaan myös tahoja, joka kokoaisi kokemuksia ja tilastoja sekä välittäisi tätä tietoa. Omaamalla tietoa hankkeisiin liittyvistä sekä hallinnollisista että käytännön sekoista, asiantuntijaorganisaatio voisi toimia myös rohkaisijana ryhtyä hankkeisiin ja yhteistyöhön. Olennainen osa työtä olisi **työkalujen kehittäminen tiedon ja kokemusten jakoon**.

Verkostoitumiseen liittyvät tehtävät voisivat konkretisoitua kotimaassa esimerkiksi **Taikalamppu-verkostossa** ja OKM:n **nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskusten** (pake) verkostossa. Lastenkulttuurikeskusten verkostossa taidekeskuksella olisi **valtakunnallinen rooli kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä**. Pake-verkostossa taidekeskuksen tehtävän kuvaa verkoston sisällä voisi terävöittää kansainvälisen toiminnan suuntaan. Taidekeskus on myös jo nyt mukana kehittämässä **Nuori Kulttuuri** -toiminnan sana- ja visuaalisen taiteen tapahtumia. Se voisi hyvin olla mukana kehittämässä myös **kansainvälistä toimintaa visuaalisen kulttuurin saralla**. Yhteistyökuvioita voisi kehittää myös muun **kulttuurisen nuorisotyön** kanssa.

Ulkomailla verkostoitumisen kautta voisi **kerätä** myös muille käyttöön **”kumppanipankkia”**. Yksi tehtävä voisi olla myös **ideoiden tuonti muualta maailmalta Suomeen** ja niiden levittäminen Suomessa, mutta myös **suomalaisen osaamisen vienti ulkomaille**. Yhdessä kyselyjen vastauksessa huomautettiinkin, että yksi haaste kansainvälisessä yhteistyössä on se, ettei Suomen taiteen perusopetusjärjestelmää tunneta ulkomailla. Toisaalta myöskään Suomessa ei tunneta muiden maiden järjestelmiä.

Ulkomailla suuntautuvan yhteistyön ohella taidekeskus voisi **kehittää kotikansainvälisyystoimintaa**. Taidekeskuksella voisi olla aktiivinen rooli **ulkomaalaisten toimijoiden, taidekasvattajien, asiantuntijoiden, taiteilijoiden sekä lasten ja nuorten vierailujen järjestämisessä Suomeen**. Tämä voisi konkretisoitua esimerkiksi seminaareina, työpajoina ja residenssitoimintana. Aikuiselle suunnattuja asiantuntijavierailuja voisi toteuttaa yhteistyönä esimerkiksi yliopistojen kanssa. Kansainvälisten taiteilijoiden tai suomalais-ulkomaalaistaiteilijaryhmien kanssa voisi kehittää työskentelymuotoja lasten ja nuorten kanssa.

Kotikansainvälisyyteen kuuluu myös **Suomen sisäinen kansainvälisyys** ja monikulttuurisuus. Sen esille tuominen ja yhteistyömuotojen kehittäminen eri ryhmien kanssa on mahdollista jo nykyisillä resursseilla. Se vaatii vain tietoisempaa tavoitetta toimia siihen suuntaan. Kontaktien luomista ulkomaalaistaustaisiin ryhmiin ja toimijoihin tulisi tehostaa. Tämä toiminta tulisi olla kaksisuuntaista; suomalaisen kulttuurin tutuksi tekemistä tänne muualta tulleille ja heidän kulttuurinsa tekeminen tutuksi kantasuomalaisille.

Myös taidekeskuksen näyttelyiden painopisteen muuttaminen voisi tukea kansainvälisen asiantuntijaroolin toteutumista. Yksi mahdollisuus olisi ottaa kansainvälisyys yhdeksi pääkriteeriksi omille näyttelyille tai siihen liittyvälle taidekasvatustoiminnalle. Tekijöitä varmasti on, sillä esimerkiksi Helsingissä toimiva Caisan kulttuurikeskus järjestää pääasiassa ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten taiteilijoiden näyttelyitä ja heidän näyttelytiloihinsa jonotetaan aikoja. Toki taidekeskuksen kriteerit ovat tiukemmat ja ehkä taiteilijoille myös haastavimmat lasten ja nuorten ollessa keskeinen kohderyhmä. Taidekeskus voisi myös aktiivisesti tarjota yhteistyömahdollisuuksia organisaatioille, jotka ovat tehneet kansainvälisiä hankkeita ja haluaisivat esitellä siitä syntyneitä tuotoksia. Taidekeskuksen omat kansainväliset lasten ja nuorten taiteen näyttelyt (uudet ja kokoelmista kootut) ovat jo valmis kansainvälisen yhteistyön konsepti. Koska useat tämän selvityksen kohteena olevat hankkeet ovat eurooppalaisväritteisiä, Lasten ja nuorten taidekeskuksen kansainvälisten näyttelyiden rikkaus ja erityisyys ovat kontaktit muihin maanosiin ja Euroopan ulkopuolelta tulevat työt.

Kaiken kaikkiaan toteutuupa Lasten ja nuorten taidekeskuksen rooli kansainvälisten taidekasvatushankkeiden asiantuntijaorganisaationa missä muodossa tahansa yksi keskeinen haaste on valtakunnallisen ja paikallisen toiminnan nykyistä selkeämpi ja tavoitteellisempi yhdistäminen. Taidekasvatus on lähipalvelu, jonka sisällöissä voivat yhdistyä kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja kokeellinen, uusia toimintamalleja ja työkaluja hahmottava taidelähtöinen toiminta. Tästä lokaalin ja globaalin liitosta voidaan kehittää koko visuaalisen lastenkulttuurin kenttää hyödyttäviä asiantuntijapalveluita tietoja, taitoja, yhteyksiä, kokemuksia ja ideoita välittämään.

Kansainvälinen toiminta lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla

Taustatiedot

1. Yhteystiedot

Organisaatio
Toimipaikka
Yhteyshenkilö
Sähköposti

2. Organisaatio antaa taiteen perusopetusta

Kyllä
Ei

3. Organisaatio on saanut tukea Taikalamppuverkoston jäsenenä.

Kyllä
Ei

Kansainvälisen toiminnan toteutuminen

4. Onko organisaatiollanne ollut kansainvälisiä hankkeita tai projekteja?

Jos hankkeita on sekä toteutettu että suunnitteilla, vastaa molempiin kohtiin.

Kyllä > Siirry kysymykseen 14.
On suunnitteilla > Siirry kysymykseen 8.
Ei > Siirry kysymykseen 5.

Ei kansainvälisiä hankkeita

5. Miksi organisaatiossanne ei ole toteutettu kansainvälisiä hankkeita?

Voi rastittaa useampia vaihtoehtoja.

Ei sisälly toimenkuvaamme.
Ei ole kiinnostusta.
Ei ole osaamista.
Ei ole tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista toteuttaa hankkeita.
Henkilöresurssit eivät riitä.
Aika ei riitä hankkeiden toteuttamiseen.
Omat taloudelliset resurssit eivät riitä.
On haettu rahoitusta, mutta ei ole saatu.
Ei ole sopivia sisältöjä tai toimintaa toteuttaa hankkeita.
Ei ole sopivia kohderyhmiä toteuttaa kv. toimintaa.
Muita syitä.

6. Olisiko kiinnostusta ja halua toteuttaa kansainvälisiä hankkeita?

Ei
Kyllä

7. Mitkä asiat koette suurimmaksi esteeksi toteuttamiselle?

Suunnitteilla olevat kansainväliset hankkeet

8. Kuinka monta hanketta on suunnitteilla?

9. Hankkeen / hankkeiden nimi ja sisältö lyhyesti.

Jos hankkeita on useampia, ne voi numeroida ja viitata muissa kysymyksissä hankkeisiin numeroilla.

10. Hankkeen / hankkeiden kohderyhmä

Lasten ja nuorten ikä ja toiminta, johon he osallistuvat organisaationne toiminnassa. Jos hankkeita on useampia, kirjataan jokaisen hankkeen kohderyhmä erikseen.

11. Hankkeen / hankkeiden kesto

Jos hankkeita on useampia, kirjataan jokaisen hankkeen kesto erikseen.

12. Hankkeen / hankkeiden yhteistyökumppanit

Ulkomaiset (organisaatio ja maa) sekä mahdolliset suomalaiset kumppanit. Jos hankkeita on useampia, kirjataan jokaisen hankkeen yhteistyökumppanit erikseen.

13. Miten hanke on suunniteltu rahoitettavan?

Rahoituslähteet ja niiden prosenttiosuus (arvioi) kokonaisuudesta. Jos hankkeita on ollut useampia, kirjataan jokaisen hankkeen rahoitus erikseen.

Toteutuneet kansainväliset hankkeet**14. Kuinka monta hanketta organisaatio on toteuttanut viimeisen kymmenen vuoden aikana?****15. Hankkeen / hankkeiden nimi ja sisältö lyhyesti.**

Jos hankkeita on useampia, voi ne numeroida ja viitata muissa kysymyksissä hankkeisiin numeroilla.

16. Hankkeen / hankkeiden kesto. Kuinka pitkä hanke oli kestoiltaan?

Jos hankkeita on ollut useampia, kirjataan jokaisen hankkeen kesto erikseen.

17. Hankkeen / hankkeiden kohderyhmä

Lasten ja nuorten ikä ja toiminta, johon he osallistuvat organisaationne toiminnassa. Jos hankkeita on ollut useampia, kirjataan jokaisen hankkeen kohderyhmä erikseen.

18. Hankkeen yhteistyökumppani(t)

Ulkomaiset (organisaatio ja maa) sekä mahdolliset suomalaiset kumppanit. Jos hankkeita on ollut useampia, kirjataan jokaisen hankkeen yhteistyökumppanit erikseen.

19. Hankkeen / hankkeiden rahoitus. Miten hanke rahoitettiin?

Jos rahoituslähteitä oli useampia, kirjataan niiden prosenttiosuus (arvioi) kokonaisuudesta. Jos hankkeita on ollut useampia, kirjataan jokaisen hankkeen rahoitus erikseen.

Lisätietoja**20. Lisätietoja tai muuta kommentoitavaa.**

Kansainvälinen toiminta lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin alalla Haasteita ja hyötyjä

Taustatiedot

I. Yhteystiedot

Yritys / Organisaatio
Toimipaikka
Yhteyshenkilö
Sähköposti

Kansainvälisten hankkeiden haasteellisuus

2. Miten haastavaa kansainvälisessä yhteistyössä on

Arvio alla mainittujen seikkojen haasteellisuutta asteikolla: 1 = ei laisinkaan haastavaa, 2 = jonkin verran haastavaa, 3 = haastavaa, 4 = erittäin haastavaa, 5 = en osaa sanoa

tiedon hankkiminen mahdollisuuksista toteuttaa hankkeita

rahoituksen hakeminen

hakemusten laatiminen

ajan löytäminen suunnittelutyölle

kotimaisten yhteistyökumppaneiden hakeminen

kansainvälisten yhteistyökumppanien hakeminen

sopivien sisältöjen keksiminen

sisällöistä sopiminen yhteistyökumppanien kanssa

kohderyhmien valinta omassa organisaatiossa

kaikille yhteistyön osapuolille sopivien kohderyhmien valitseminen

vastuualueista sopiminen yhteistyökumppanien kanssa

sopimusten laatiminen yhteistyökumppanien kesken

kielelliset ja kulttuuriset erot sopimuksia laatiessa

työntekijöiden motivoiminen

erilaiset toimintakulttuurit yhteistyökumppanien kanssa

kielelliset ongelmat työntekijöiden kesken

kielelliset ongelmat osallistuvien lasten ja nuorten kesken

lasten ja nuorten innostaminen kansainväliseen toimintaan

lasten ja nuorten perheiden osallistaminen kansainväliseen toimintaan

raporttien laatiminen rahoittajille

hankkeen onnistumisen arviointi

palautteen kerääminen ja saaminen

hankkeiden dokumentoinnin tallentaminen niin, että se olisi muidenkin saatavilla

3. Valitse edellä olevista seikoista kaksi, jotka koette haastavimpina ja kerro miksi.

Voi valita useammankin.

4. Onko muita haastavia asioita, joita ei yllä mainita? Miksi koette ne haastavina?

Kansainvälisten hankkeiden hyödyt

5. Mikä kansainvälisissä hankkeissa ja yhteistyössä on antoisinta? Miksi teette teette kansainvälistä yhteistyötä?

6. Sisältyykö kansainvälinen yhteistyö organisaationne toimintasuunnitelmaan ja tavoitteisiin?

Kyllä

Ei

Kansainvälisten hankkeiden toteuttamisen tuki ja kehittäminen

7. Missä asioissa ja millaista tukea olette eniten kaivanneet suunnitellessanne ja toteuttaessanne kansainvälisiä hankkeita?

8. Millaisia neuvoja antaisit kansainvälistä yhteistyö tai hanketta suunnittelevalle?

Esim. 3 tärkeintä neuvoa.

9. Onko ideoita tai toiveita, miten kansainvälistä yhteistyötä ja siihen annettavaa tukea voisi kehittää?

Lisätietoja ja kommentteja

10. Lisätietoja tai muuta kommentoitavaa